III

277

К. Рычковъ.

Матеріалы
по Лимпейскому нарѣчію
Тунгусовъ Туруханскаго Края.

1912 г. іюля 5 дня.
Хр. Кутында. Записано отъ рорычи.
представителей родовъ: Шірагір, Удыгір и Хукогар.

Кіндула хурýцäцаw –	Къ тебѣ пріѣду –
Чуläі хурурéн –	Въ чумъ ушелъ –
Пала́ткадук хурýрен	Изъ палатки ушелъ.
Мыт тенетчäреп едý, – нунартын тадý.	Мы сидимъ здѣсь, – они тамъ.
Мыт хурýцäп ертыкі, (а) нунартын тартыкі –	Мы идемъ суда, (а) они туда. –
Мыты амукóн тырнаніwа тенéтеп. –	Мы одинъ день сидѣли.
Ечкі емыкáн дáвдоро.	Не придетъ скоро вечеръ.
Мыт бакацáп кóцатја.	Мы найдемъ лодку
Нунартын урміја бакаwчá.	Они давно нашли.
Бі урміја ічäчáw –	Я давно видалъ –
нунартын ічäчá –	Они видали.
Бі дукýм – бі ечäw дукурá –	Я пишу – Я не писалъ.
Міндý орóн áчін –	У меня нѣтъ оленя.

ИВ АН СССР
Центр. Восточ. Научной Архивной Библиотеки
Ф. 1
Оп. 1
№ 6

Єгі lýнарен - єгі тырhа́ -	Теперь снѣгъ выпалъ - этотъ день (сегодня).
Ута́ві нан тук бічан -	Давно опять такъ было - Вѣрно.
Тецӓ - Єчӓ тецӓ бігі -	Не вѣрно есть. -
Бі єчӓѡ бакара́ - Бі	Я не нашелъ - Я найду.
бака́м - Бі урмі́ја бакача́ѡ.	Я давно нашелъ.
Хацӓду на́кел -	Наладонь положь. -
Єр аја́тмер баје -	Этотъ лучше человѣкъ -
Є́гіле - аја́мама бајé -	Теперь - самый лучшій человѣкъ. -
Єр ру баје - Єр ру́мама бајé.	Этотъ худой человѣкъ - Этотъ самый худой человѣкъ.
Хі хуру́ѡкал буда́ѡі -	Ты неси отдать. -
Амі емецӓн да lагівцӓн, ме́ѡучівцӓн	Отецъ придетъ да ругаться будетъ, сердиться будетъ.
Нуhпакі hену́гінен.	Гуси улетѣли (совсѣмъ).
Унта́l бі lукі́м -	Унты я снялъ.
Бі на́данчӓм і́hат -	Я брошу камнемъ.
Бі аја́ѡа хіhаѡа бака́м єгікако́н -	Я добрый камень нашелъ сейчасъ.
Аја́ хіhаѡа бакача́ѡ ты-цӓрі́нhа -	Добрый камень нашелъ въ прошломъ году.
Бі єгікако́н хако́рым де́нгіѡі.	Я сейчасъ потерялъ деньги.
Бі ута́ві хакорча́ѡ кете́ѡа денгіѡі	Я давно потерялъ много денегъ.
hочі́н бі емецӓца́ѡ -	На будущій годъ (напрокъ) я приду.
Ро́сін кете́ емецӓца́ѡын -	На будущій годъ много придемъ.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Украинской Архив
Ф. 49
Оп.
№ 6

Нуһартын емеҷäҷатын.	Они придутъ.
Амарһут емéҷïҷан —	Послѣ придетъ
Бі бум ylдéwe нуһáндун —	Я далъ маса ему.
Міроѣдиха (ва) — ду хурýwһáт.	Въ Мироѣдиху поѣдемъ.
Хі хурýwкел, һакал, — бі ектé —	Ты поѣзжай, возьми, — я не возму —
Бі мáм хáмі	Я самъ знаю.
Мінду бýкал тоһајó —	Мнѣ подай огня —
Тáнҷіһат хáріһмер.	Курить будемъ табакъ.
Бі бічáw тыніwа — хі áчін бічаш — бі бічáw —	Я былъ вчера — тебя не было — я былъ.
Гіркі емéҷäн тáліиһо —	Товарищъ придетъ скоро —
Міні аһіја ачін біһім —	У меня бабы нѣтъ. —
Міні аһім бічáн —	У меня баба была —
Міні аһіw біһін —	У меня баба есть. —
Чáјтыҷäш? — Етáм —	Чай пить будешь? — Небуду. —
Чáјтыҷäм —	Чай пить буду. —
Нуһáн емéҷäрен. Бі хурýҷäм. Бі теһемі емéҷäм	Онъ идетъ. Я пойду. Я завтра приду
Бі счікакóн хурýҷäм —	Я теперьже приду.
Нуһан хурýрен омукін —	Онъ ушелъ одинъ —
Бі чајтымýҷäм. Хі нàн чајтыҷäҷаш — Нàн чатыгін.	Я чай пить буду. Ты опять чай пить будешь. Опять чай пить будешь. Завтра поѣдемъ, теперь — Онъ пусть дастъ — я сказалъ. (велилъ).
Теһемі хурýҷäп, éһыве —	
Нуһан бýһнин — бі нýнам.	

ИВ АН СССР
Центр Восточных Рукописей
Архив
Ф. 1
Оп. 1
№ 6

Мо́ду дочіцäран чіпка́нчіка́н.
Бі омно́м ма́лбі.
Бу́ртат канда́кал.
Тар е́кун оро́н хуклагінан?
Чалка́wіду?
Німакі́т[1] ча́гі да́лін біра́ја
ја́ бі́гін.
Ела́ Кутанча́на[2]. Ела́
на́рун хо! Уракычі́н
ја́!
Бу́ртаwа hака́л таwар.
Ела́ смере́н.

На дереве сидитъ птичка.
Я забылъ поясъ.
Ножемъ строгай.
Тотъ какой овень лежитъ?
Бѣлый? Німакі́т[1] дальше
рѣка добрая есть.
Тамъ Кутанча́на[2]. Там
бѣда! Яръ добрый!

Ножъ подай тотъ.
Тамъ пришелъ.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп.
№ 6

1) наз. местечка. 2) пр. критовъ Нижней Тунгуски.

281

Уго іхоля. р. Чеlінhда (гр. нижн. Тунгуски).
Записано отъ Ниловая Ченhо, р. Хірагір. 68 г.

Нірýнhда[1] амýт бігін.	Нірýнhда[1] озеро есть.
Даhачýкар гä амýт тем-	Близенько другое озеро
пекé[2]. Тар дуlіндýтым	Темпекé[2]. По срединѣ тѣхъ
бálдым урекечáнду. Амíм	родился на хребтѣ. Отецъ
урýнем — бајé бálдыран —	обрадовался: — человѣкъ растетъ, —
бајe — тыкін дeнгіlwі бу-	человѣкъ. Тотчасъ деньги по
рен вѣчнајду — hунен: ун-	дорилъ вѣчныя — Говоритъ:
кіlдыкаl кýтычі біцäцан.	[illegible]? счастье будетъ.
Тадýк цӱр орóнма тáрен-	Тогда двухъ оленей убилъ
ерé уlаwканын — уláре.	Это варили — сварили.
— Ере руlдаwа цäwкаlду! —	— это, плохонькое, кушайте! —
hýнен.	говоритъ.
Іláн анhані бікáнан батӱ-	Три года прошло батюшка
шка емерéн — кріsтіран	пріѣхалъ. Крестилъ.
— Мам, hунан, амíн áкша!	Самъ, говоритъ, отцомъ будь!
Амíн óча.	Отецъ сталъ.
Нуháн уӣкат надáн бајél	Они всѣ семь человѣкъ
накýнаhеl — бі бігім	братья — я былъ средній.
дуlуhытын. Хеhдыhé óдам —	Большимъ сталъ — Отецъ
Амінмун хáhдацан, енінмун-	состарился, мать тоже
нàн хáhдацан. Амінмун	состарилась. Отецъ говоритъ:
hунан: хі бікан куҳáјін!	ты будь хозяинъ!
hýнан: цаlды, ірhеjі áчір	Говоритъ: ума, мозгу нѣтъ

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 40
Оп.
№ 66

1) 2) въ предѣлахъ тунгусовъ Лимгейской и Турыжской территорій

– хі інцäнды норокóно!	– ты прожи́вешь долго!
Чáлды нýре етáріне анунада –	?
хі, нунан, упкáт хутéлдукіw	Ты, говоритъ, изъ всѣхъ сыновей
аjá бігíнды – орóмна цöwкі	хорошій есть – ?
бігíнды! нунан: агіjаш агі-	есть! Говоритъ: бабу возьмешь,
лаhат – Бі мам хунíлба	женишься – я самъ одежду
хелíhнем. Агіjеші éцäліwі	припасу. Бабу сначала взять –
hада – хатá буцäм!	всего дамъ!
Тадук нунен: буцäм –	Тогда говоритъ: дамъ – всё
хата кнäжіцäре, нунен. – Екéл	княжатъ, говоритъ. – Недѣ-
кнäж óда – нýнен. Бі мáм	лайся княземъ! – говоритъ. Я
хаwáлча бічáw – рýпчу	самъ работникъ былъ – плохой
нарáт! – нунен.	народъ! – говоритъ.
Каháк емерéн – нунен: кнäж	Козакъ пріѣхалъ – говоритъ:
хýнктуjа бакакáлду!	князя другого ищите!
Тawар мінé бакарá хе-	Тутъ меня нашли весь
wýлін нарáт. Бі кнäж	народъ. Я князь сталъ –
óча – éhыле ўдáwінäкéм	теперь очень не хотѣлъ –
Нýhе нунан: мáнды біцä-	Начальникъ говоритъ: самъ будь!
кал!	
Тунекемі бі ўдáwі хóма	Тогда я не желалъ бѣда: –
бігíм – ўдáwі дукýм.	не желаю написалъ.
Тор ні нунан: ўкал –	Тѣ, кто, говоритъ: выходи –
аjájа бajéjе бакакал!	доброго человѣка найди!
Маhыгíнеwі – дукýм	

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Республик
Архив
Ф. 1
Оп. 6
№ 6.

прігоwорівwа – Тáр	Того Николая Пéле нашел.
Нікоláj Пéле бакáм.	
Кнаž áдан Нікоláj Пеле –	Князь стал Николай Пеле.
Бакарáктын нарáт кýктен	Выбрали нарат весь с[illegible]
халден Нікоláj Пеле.	Николай Пéле
Тадýк хелдектын – бі мáм	Тогда [illegible] я сам
нунем: екелду! Іван анhані	сказал: оставьте! Три года
бігін – іван анhані абýл	есть – три года
туран ýнhден!	
нýнем: мáнмар кнсгінкелду!	Говорю: сами князя делайте!
Мунháкылду – таб міне амáн-	На совете меня оставили.
муw – тунhікакарыт – бáмы	Тогда говорю: Черного
нунем: Чóрнаj Николаj неке-	Николая хотите?
кéлду?	
Кнеhыкелду нукта. Тадýк	Выбирайте говорят. Тогда
прігоwорів óмі нане. Чóрнаj	приговор делают опять.
Николаjду кнаž одан.	Черный Николай князь стал.
Тадук пéктур емерен –	Тогда инспектор приехал
нунен наратна: рýнчуwо	говорит народу: худой князь
кнážінчал бігіш!	есть!
Нарату нунан – Мінду	Народу говорит – мне самому
мáнды еwкінуне.	не сказал.
Тадук Ковтокówіs прієт	Тогда Ковтоковичь приставь
емерен. Нан амыкáнем	приехал. Опять снова
Мучухінан – мучуціна	воротился – воротившись

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 6
Оп. 2
№ 6

hýнан: рýнчуwа кнázінчаl
бігіш!

Туhнікакáны hýнан тарá:
мáнман кнаž óкаlду!

Муннáкыlды — Нан міне
кетé нарот бакарá — Ере
hербі бáм. Туhнікáр іláн
етыркóр хімýlамыl. Éhыlе
омукон етеркóн Чóрнаj Ни-
коваj hýнан: хі мáнды
кнаž óкаl!

Аѳанáсіj hун нан: хі мáнды
кнаž óкаl!

Іlітын óдан Кірílа — Тар
уlhучálдын — éhыlе hýнан: уп-
кат, упкат нарóту дólчат-
каlду, упкат!

hýнан: тецӓ хунду́ ета óда!

hýнен: мáнды кнаž óкаl! —
тар Кірílа.

— Хýнкту куктен нарóт мýl-
дыкан:

hýнан: хеhдыhé нӱhé емé-
цӓңон — едýк етар аláтыне
мáнды кнаž óкаl!

говоритъ: худые князья есть!

Послѣ этого говоритъ тотъ:
самаго княземъ дѣлайте!

Совѣтъ собрали — опять много
народу выбираютъ. Это
имя. Тогда три старика
почетныя — Теперь одинъ ста-
рикъ Черный Никовой говоритъ:
ты самъ князя дѣлай!

Аѳанасій говоритъ опять: ты
самъ князя дѣлай!

Третій сталъ Кирилъ — тотъ
разсказалъ — Теперь говоритъ:
всѣ, весь народъ слушайте,
всѣ!

Говоритъ: вѣрно у Васъ не стало!

Говоритъ: самъ князя дѣлай! —
тотъ Кирилъ.

— Другой весь народъ безтолковый.

Говоритъ: большой начальникъ при-
ѣдетъ — отсюда ждать не будетъ.
Ты самъ князя дѣлай!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп. 6
№ 6

Бі ере́ іван етыркáнма	Я этихъ трехъ стариковъ
турáнбытым дóвдым – hунем:	разговоръ выслушалъ – сказалъ:
буча бaje – турáнман бajеwкі	померъ человѣкъ – разговоръ людей
дóвдыр! Хі hýкал: бучá –	слышно! Ты скажи: померъ –
туранма еwкі дóвдыран!	разговора не слышитъ!
hýнем: бі інцäм егікакóн!	Говорю: я живой теперь!
Довдыцäм, hýнем, етеркон ту-	Слышу, говорю, стариковъ
рáнман!	разговоръ!
Туhнікакáны éhыле етыркáн	Послѣ этого теперь старики
урýнан – тор гäwцакыw	собрались – Въ этотъ другой
кнäz óдам – бігім да кнäz	разъ княземъ сталъ – есть
óдам!	и князь сталъ!
Хеhдыhé бaje – уlhýрін емерéн –	Большой человѣкъ – вѣсти пришли
дукуýн ýнhден – тýмніка	– бумагу послалъ. Тогда – теперь
éhыле толмачаw еле гірку-	толмачевъ только идетъ въ мою
ран міні дунhдаду – туh-	землю. Тогда хорошо ходилъ – го
нікакáн аjáт гіркýн – hýнан.	воритъ.
Кіріла етыркóн hýнан: ту-	Кирила старикъ говоритъ: слово
рáн тецä óдан.	вѣрно исполнилось.
Хýнктуе кнäгіе бімі мýвдым-	Другіе князья были безтолковые.
чал. Тадук éhыле – ýме	Тогда – теперь вышелъ началь-
нýhé – hýнан: мáнды біцä-	никъ – говоритъ: самъ будь!
кал!	
Егі – егіла óмактал хункту	Теперь – теперь новый другой
кнäz.	князь.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп. 6
№ 6

Німпакáн	Сказка.
Баје сҥегі áчін. Тупнекемі ер ӈáнмактаwі wáрен.	У человѣка силы нѣтъ. Тогда этотъ комара убилъ.
Тарá пýнан: херіwа wам!	Тотъ говоритъ: войною убью!
Тадýк іјпактáwа. Тарá пунен: éпыле ӈапнá сҥепыгімнан wам!	Тогда овода (убилъ). Тотъ говоритъ: теперь весною силачей убью!
Тадýк хурýрен. Тыіден ушýрwа ілáн бојéл сҥепыгіл.	Тогда пошелъ. Целыхали вѣсти трое человѣкъ силачей.
Тар, ерыіwа ӈáнмактаwа, іјпактаwа wарен, омукон бојé бакорáн — да:	Тотъ, который комара, овода убилъ, одного человѣка нашелъ да: —
гіркýоҷäнаш мінду?	Товарищемъ будешь мнѣ?
Гä ӈáнмактаwа, іјпактаwа wáнывдукін гіркі óдан.	Другой комара, овода убившему товарищемъ сталъ
Тупнекемі ӈан гäwа бакарáн — ӈан пунан:	Послѣ этого опять другого нашелъ — опять говоритъ:
— мінду гіркі оҷäҥаш?	— мнѣ товарищемъ будешь?
— óҷам!	— стану!
Éпыле ілілáтын хурурe — хурукóным гäwа бојe ýнпуен	Теперь трое идутъ. На ходу другого человѣка послалъ.
— Ке, ерá, пунен, дукуwýнма хурýwкел: ӈáнмактаwа, іјпактаwа wáныл!	— Ну, это, говоритъ, письмо унеси: комара, овода убили!

8 го іюня. р. Челіпнда (пр. н. пунуен). Записано отъ туп. Нокго-јепанун, р. хурочар. 45 л.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 4
Оп. 6
№ 6

Німhакáн	Сказка.
Баjе сӈегі áчін. Туhнекемі ер нáнмактаwі wáрен.	У человѣка силы нѣтъ. Тогда этотъ комара убилъ.
Тарá hýнан: херіwа wам!	Тотъ говоритъ: войною убью!
Тадýк іjhактáwа. Тарá hунен: éhыле нahнá сӈеhнічімнан wам!	Тогда овода (убилъ). Тотъ говоритъ: теперь весною силачей убью!
Тадýк хурýрен. Тыіден ylhýрwа ілáн бajéл сӈеhнічіл.	Тогда пошелъ. Целыхали вѣсти трое человѣкъ силачей.
Тар, ерыіwа нáнмактаwа, іjhактаwа wарен, омукон бajé бакарáн — да:	Тотъ, который комара, овода убилъ, одного человѣка нашелъ да: —
гіркýоцäнаш мінду?	Товарищемъ будешь мнѣ?
Гä нáнмактаwа, іjhактаwа wáнывдукін гіркі óдан.	Другой комара, овода убившему товарищемъ сталъ
Туhнекемі нáн гäwа бакарáн — нáн hунан:	Послѣ этого опять другого нашелъ — опять говоритъ:
— мінду гіркі оцäнаш?	— мнѣ товарищемъ будешь?
— óцам!	— стану!
Éhыле ілілáтын хурурe — хурукóным гäwа бajе ýнhуен	Теперь трое идутъ. На ходу другого человѣка послалъ.
— Ке, ерá, hунен, дукуwýнма хурýwкел: нáнмактаwа, іjhактаwа wáныл!	— Ну, это, говоритъ, письмо унеси: комара, овода убили!

8 го іюня. р. Челінhда (ид. н. пунцеи). Записано отъ туд. Нокго — jehahyн, р. хурочар. 45 л.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Культур
Ф. 49
Оп. 6
№ 6

Хуру́ччӧ — Ечӓ̈ѡканын[1] бакака́ѡ.

Ну́нан: міні гіркі о́цӓ̈ӊаѡ?

Етан гіркі о́да да, ну́нан, бі ѡацӓ̈м нуна́нман.

Ічӓрен — та́нӈдан. Тора, ну́нан, хома бaje! ну́нан: бі гіркі о́кта! — ну́нан.

Гӓ бajé мучу́ран — хівбаран! — ну́нан — ханну́ктаран: гіркі оцӓ̈ӊа́?

ну́нан: оцӓ̈ӊа!

— Кеӈыле, бі омукі́н-арча́м-какта!

Хуруӵӧ — Арчача — а́рчаран. Ке, арчаракы́ — манды́ бajé-ульчомачі́вде. Гіркі, гӓ бaje тура́ӈынакы́н — ну́нан: ӓ́ бaje херы́ѡракта.

А́гінан — ну́нан: херы́ѡракін ме́вцан міне ѡа́цӓн.

Ене́кан[2] качіта́ра хуква́гінан а́гінан. Гӓ теӈерен — теӈеко́нен гіркі́т ѡа́рен. Е́ӈыле мово́нман хо́ѡран.

Ушелъ — Ечӓ̈ѡкан'а[1] нашелъ

Говоритъ: мой товарищъ станетъ? Не станетъ товарищемъ да, думаетъ, я убью его.

Посмотрѣлъ — прочиталъ — тотъ, говоритъ, бѣда человѣкъ! Говоритъ: я товарищемъ стану! — говоритъ. Другой человѣкъ воротился — показалъ! — говоритъ.

Спрашиваетъ: товарищемъ сталъ?

Говоритъ: станетъ!

— Ну, я одинъ — встрѣтился.

Ушелъ. Встрѣтились — встрѣтилъ ну, встрѣчать — крѣпкій человѣкъ — разсказывали. Товарищъ, другой человѣкъ раздумывалъ — говоритъ: добрый человѣкъ воевать.

Легъ спать — говоритъ: воевать будетъ осердится меня убьетъ.

Ене́кан[2] съ щенкомъ легъ спать.

Другой всталъ — вставши товарища убилъ. Теперь горло перерѣзалъ.

1) 2) Собств. имена.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 69
Оп. 6
№ 6

Тадýк мучýран цӱр бојéвду Тогда воротился къ двумъ человѣкамъ
цáвдувáwі — Бококáнан пунан: къ товарищамъ. Нашелъ говоритъ:
мýдшаматен да wам! да убилъ!
Пýнан: ічäнáкевду ehыве! Говоритъ: смотрите теперь!
ічінáре: — бучá теҷä. Посмотрѣли: померъ вѣрно.
Wарыҷты емерé пунен: буча! Ибйца пришелъ сказалъ: померъ!
Пýнан: кеhыве ху мінду Говоритъ: ну-теперь Вы мнѣ
хоwáмныв оҷäш? работники будете?
Еwеҷäт хаwáмныв — хаwáм- Люди работники — работали.
нытавча. Тадýк іва? Тогда куда?

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Народов
Архив
Ф. 4
Оп.
№ 6

Чäвhа, бајé накýнан Вмѣстѣ, человѣкъ съ малымъ братомъ
омукóн цӱду цӱвhатчäре. въ одномъ гуму, вмѣстѣ, сидѣли.
Бојев овдó бувтáҷäре. Адыв- Люди рыбу промышляютъ. Вѣ-
кічівін hорокóн цӱдук, hорó- шала для просушки сѣтей далеко отъ
тавá адывытчара амýт — чума, далеко — тамъ сѣти ставили
хýкотын омукон hувуwунма, на озерѣ. Съ топоромъ одинъ у
іваwýнтын цӱкта, — хáвтын костерища, которые двое, — которые
цӱдуhу біҷäре. Уркé аҷá- въ гуму были. Входъ отворился —
чірен — мерwéд емечö. медвѣдь пришелъ. Двое ребятъ
Чӱр куҷакар бéду[1] áҷäре, въ переднемъ мѣстѣ спятъ, съ ма-
ленінтын áҷäрівwа — он тебю спали — Какъ уйдетъ?

1) бе — почетное мѣсто въ гуму противъ входа.

хурýѡцäн?

Енінтын мавýві[1] вóпорочö, Съ матерью на мѣсто для женщинъ
ӱ́ча. Гä хутавін тенéт- вылѣзли, вышли. Другой сынъ сидѣлъ
чäрен — Хурýѡран хутéвwі — Увели сына того. Теперь нашли
тар. Еныве бакарá едыјі. мужа. Когда нашли мужъ гово-
Бакарáктын едыј нунан: ритъ: пойдемте! Дружно! — говоритъ.
хурýѡнóт! Урóт! — нунан. Дерево сдѣлалъ устрое, топоромъ
Мóѡа óран уhéеwі, хýкетті заострилъ. Малому брату топоръ
óран. Накýндуwі хýкеwі подалъ — Самъ дерево заостреное
бýран — манын мóѡа уhé- (взялъ). Въ гумъ пришли ти-
еwі. Кӱвáѡыр емерé арá хонько къ имуществу — до
кукан абдувдувáѡыр — рухляди дошли да ищетъ ружье.
абдýвwі іѕштан да hавакты Шкура за шурчала ровдугу при-
рен пактырáѡунмі. Ерекшäѡа поднялъ. Это услыхалъ и
вагíнан нäгýкшäѡе уhырдан медвѣдь вышелъ. По одну сто-
Ерá дóвдыран да мерѡéўпа рону сѣдѣлъ медвѣдь сталъ,
ӱ́рен. Lочакóвѡа ергіт по другую человѣкъ.
мерѡéў óдан, — ергіт бојe. Къ концу человѣкъ пошелъ —
Мудандуван бојé хурýран — туда медвѣдь пошелъ. Конецъ
еві мерѡéў хурýран. Му- нашелъ да ударилъ въ лобъ —
дáндун бакарáн да íктерен медвѣдь упалъ.
хојáдун. Мерѡéў бурурéн.
Тадýк вуhý éныве íктерен, Тогда вѣкъ теперь билъ, билъ, билъ —
íктерен, íктерен — мерѡéў медвѣдь пропалъ.
будéн. Накýнмі íчäрен — Малый братъ посмотрѣлъ

1) маву — мѣсто въ гумъ для женщинъ напрово отъ входа.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 64
Оп.
№ 76

хукетті дўҕдиҗе хуке́-
ҷӓрен ҕаlітын, ҕа́lівча
хо́мат. Міха́јlа ҥу́нан:
ҥорова́ агідукті тыlмі! хін
ҕа́lетчӓн? — Етéм ҕа́lетчӓне! —
ҥунан.
Ҷӱду і́ре да-ҷӱр куҕака́рҗа
а́ҷӓрівҗа ҷӓ́җчо. Омуко́н
біча́ хунаткан. Тар мо́җа
тўктычӧ.

поноромъ землю началъ рубить бо-
ится, испугался бѣда.
Михаилъ говоритъ: далеко отъ бобы
пойми! ты испугался?
— Не боюсь! — говоритъ.
Въ гумъ зашли да-двухъ ребятъ
спящихъ съѣлъ. Одна была дѣ-
вочка. Тѣмъ деревомъ билъ.

Хр. Кўтыҕда. 9 го іюля. Записано отъ тутуса Карила (оҥокто́), р. Камбагір. 29.

Камбагі́р ҥу́рчуҕа 1)
іван хуте́він хује́те.
ҥу́нан: тадў бака́вдыҥот!
Етырко́н бејӱ́ҥывчӧ — бејӱ́ҥыв-
каным хокоры́җча. Атыр-
ко́н ала́тчӓрен іван тырҥані
— ачін. Тадўк хуте́він
емечо́в — а́чін амі́нтын.
Енінмар бакача́ — ҥунен:
амі́ндун о́кі тырҥані а́чін?
ҥала́ктывчов. Учакпа́н
бакара ујӱ́чіҷӓрі́җа. Туҥ-

Рода Камбагі́р ҥу́рчуҕа трое сы-
новей раздѣлились (разошлись)
Говоритъ: тутъ сойдемся!
Старикъ дикихъ промышлялъ —
промышлявши потерялся.
Старуха дожидала три дня —
нѣтъ. Тогда сыновья пришли —
нѣтъ отца съ ними. Мать на-
шли — говоритъ: отца сколько
дней нѣтъ?
Пошли искать. Верхового овеня
нашли привязанного. Тогда
погоняетъ.

1) соб. имя отъ глагола ҥургурон —

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 6

пекемі уцаwа́н уца́гіна. — слѣдъ стали слѣдить.

Тунпекемі мерwе́дпа бакача́ — Тогда медвѣдя нашли.

Чӱwі уве́цäча о́цача — Е́нывe — Теперь

бакара́: баjе біцäрен — мер- — нашли: человѣкъ былъ — медвѣдь

wе́д біцäрен. Баjе́ бучӧ́ — былъ. Человѣкъ померъ — медвѣдь

мерwед бучӧ́. — померъ.

Хавhа́нман та́ві мувку́hаран — Ногу тогда сломалъ. Потомъ

Тадӱк ка́втакан цäвен мӱв- — половину руки сломалъ — розбилъ

ку́рhача — кавтака́н jе́hан- — глазъ — пропалъ. Тотъ медвѣдь

бучӧ́. Тар мерwе́д ерӱктара — заднюю ногу сломалъ

амаргін хавhанін мувку́рhача — Восемь пуль положилъ — во

Ца́пкун пӱвкі на́ча — Ца́п- — семь разъ стрѣлилъ. Оба глаза

кура па́ктырача. Чӱктан — выткнули.

— jehalin хӱвтавhере.

Хр. Кӱтныцда 9 іюля. Записано отъ тун. Кутурче, р. Хірагір.

35 л.

Хіhеlеhе хурӱре — Осенью пошли промышлять

бejӱ́hывда Міркіwуе[1] хірагір — Міркіwуе[1] р. Хірагір съ малымъ

Накунан Енене́[2]. Мерwе́д — братомъ Енене́[2]. Медвѣдя слѣдъ

уцаwа́н ічäре, — і́втене[3] — увидали, черезъ ушелъ. Домой

Чӱва́wыр мучӱ́гіна мерwе́д — воротились медвѣдя слѣдъ

па уцан і́макін — Уца́гіна — свѣжій. Слѣдить стали. Былъ

Біцäрен мерwе́д — ічäwре — медвѣдь — увидали близко.

дагі́кан.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 84
Оп.
№ 6

1) соб. имя — повзун 2) прозвище. 3) черезъ дорогу — плохая примѣта.

Міркіwун ну́нан: бі пактыраныктам!

Наку́нін у́чаківдуwар – Мерwеўпа даháмаран – па́ктыранын Наку́нін на̀накінмі тыінен. Мерwеў ме́wучівдан – мо́we і́ктерен мана́вкіwі – Міркі́wув мучу́гінан – тукша́на Мерwеў бо́конон то́вінho – бурýрен баје. Наку́нун па́ктырача тыкін. Наку́нду кото́ хувукуко́н бігін. Мерwеўпа гідава́рын – еппыва́він комо́н капу́рhаран. Тыкін і́вча баје, Міркіwун, і́вдан е́hыве гідаварын, гідава́рын то́вінho, то́вінho гідаран – мерwеў буде́н.

І́ктеwан хокчаран пакшыра́wун пу́вкіт мерwе́ўпа. Чўр е́ппыве капу́рhача. Баје аја а́whараран. Мерwеў буде́н е́hыве – гідаварын, гідаварын то́вінho, то́вінho гідаран. – аја баје.

Міркіwун говоритъ: выстрѣлю!

Малый братъ у верхового окна. Медвѣдь близко подошелъ – выстрѣлилъ. Малый братъ собаку спустилъ. Медвѣдь осердился – о дерево ударилъ лапой. Міркіwув обратно побѣжалъ. Медвѣдь догналъ скоро – упалъ человѣкъ. Малый братъ выстрѣлилъ тотчасъ. У малаго брата откоръ маленѣй есть. Медвѣдя ткнулъ – ребро отказомъ сломалъ. Тотчасъ всталъ человѣкъ, Міркіwун, встаетъ – теперь отказомъ тычетъ, отказомъ тычетъ скоро, скоро заковалъ – Медвѣдь пропалъ.

Зубы розжали ружьемъ пуля у медвѣдя – Два ребра изломили. Человѣкъ добрый выздоровѣлъ. Медвѣдь пропалъ. Теперь – отказомъ тычетъ, тычетъ, скоро, скоро – заковалъ. – добрый человѣкъ.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп. 4
№

хр. Кутыцца Эіхова. Записано от тутуса Чавунча, р. Хутокыв.
42 л.

Пано́ стыркóн Чапогір Мéрушка.	Пано старикъ Чапогирской управы р. Мерушка.
Чӱр ма́тал бајéл емерé	Двое гостей (чужихъ) человѣкъ пришли
Матал ӈу́на: нувгілбоун —	Гости говорятъ: аргишить ушли.
хуруӱн. Омукóн стыркáн	Одна старуха и порнишка медвѣдя
хуркокóн мерѡедӱа а́рчара.	встрѣтили.
Атыркáн учакілтын цáлелде-	У старухи верховый овень испугался
хукшы́лде хукшеѡе éчіне —	шарахнулся въ сторону — скакнулъ
хуркокáн бурýрен. Тар ер	теперь — порнишка упалъ. Того
хуркокóн буруча́ѡа мерѡéд	этотъ порнишка упавшаго медвѣдь
цäѡрен. Атыркáн емерéн	съѣлъ. Старуха пришла говорить:
ӈу́нан: хуркокон бýрурен	порнишка упалъ медвѣдь съѣлъ!
мерѡед цäѡрен!	
Амінін хурýран, іван, цӱр	Отецъ его пошелъ, трое, двое
ма́тал, ма́нын стыркóл.	чужихъ, самъ старикъ.
Ма́нын хóма стыркóн бул-	Самъ бѣда старикъ промышленникъ
таѡкі мерѡедӱа нонóптыдук	медвѣдей старинный. Серди-
Мéѡутна хурýрен. Éлыле	тый пошелъ. Теперь старикъ
стыркóн хутеѡі ічäрен:	сына увидалъ: медвѣдь запѣлъ.
мерѡед цäѡчӧ.	
Нäнакінмі тыінен éлыле —	Собаку пустилъ теперь — тутъ же
еркáнду ӈонóвдон нäнакінін	залаяла собака.
— Чáвчі ӈу́нан, белецäцал бігі́ш?	Товарищи, говоритъ, пособлять будете?

Ф. 49
Оп. 4
№ 4

Кунан: ешэ пăктăрана — Котырăкпăт ӳлмăм!
Говорит: не стрелял ли бы — откидался убью!

Ăjăл ăăре бĭĭкĭнун — Котырăкпăт ӳлмăм!
Добрый человека есть — откидался убью!

Кунăнăнăн кенĕйĕпе ӳлмăм! —
Его пулеметом убью!

Кунан: херекăкăр, ăjăл ҫыхăнăр!
Говорит: не ругайтесь, хорошенько держитесь!

Котăвăр гĭрĭн бурăран. Ĕтăркăн бурăн котăнăн — кунан: ăjăл ҫыхăҫăкăр!
Откар у товарища бывал (пулеметы) Старика пулей откар — говорит: крепче держи!

Кăн бурĕ — Кăн мĕнĕпăран ешĕл ерăн — ешĕл мерчĕпе ĕлĕкрăн кунан: ĕлекĕ мерчĕпе!
Убит пулей — Убит недалеко теперь старика сказали: иди медведь!

Мерчĕ аниҫ. Тăр ĕлĕкре пăктăрăса хăйăр. Котăтăн кăткăн ҫынăн хăнăнăн мерчĕпе. Тăр хуркăкăнăн хенĕр ҫăпăрне ĕлĕкрен
Медведь пришел. Тогда теперь стрелял в лоб. Откидался всего пулеметом медведь. Тогда парня-ка губы сзади медведь.

мерчĕ. Прăмăлăн ӳрлăн Хуркăкăнăн — Ҫĕвăҫăр лу — чӳра. Хуйĕпе ĕлĕкре. Ĕтăр-
Хоронил парнишка — долой Корчились. Раздевались теперь. Старик отрезал. Ху-

кăн йӳвĭҫĭнан[1]. Акăнчă[2] кăн йӳвĭҫĭнан[1]. Акăнчă[2] бакăчă
йӳвĭҫĭнан. Акăнчă[2] нашел медведь — корчился ме-

мерчĕпе — Мурӳ ҫĕ ĕлĕркăн — ăшăр — Корчились. Старика
дведь — Мурӳ — Откидался

дуво — Мурӳра — Ăшăркăн кăтăк — пăшкăл ҫыхăлă.
кăтăк — пришкал ущел.

ăҫăн — гĭркӳкпăҫăраран.

1) ухнул, ускакал. 2) сав. илм.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Сибирей
Ф.
Он.
№ 4

Dolbó emeré́н - орóр dolbó хуктыктецäре - Тадýк ylhy-чане: торhачінма ічäрет.

Орóн хýктыктерен - hунан, ylhaчане. Етыркóн емерéн тýк hýна. Етыркóн hуна: уцáві емерéн hунан, етыркан - hýнан: нäнакінма тыкавду!

Амыкакóн тéhете - нäнакóн hohóвдо. Нäнáкын хáпке.

Dolbó - бéhaвтын áчін - хáктырытчу. Етыркáн, hýнан, цäрівігін? Цáвін hýнан: цäрівігін! Хата dolbóніwа, dolbóніwа нäнакірін hóhорон!

Цäрівден - хурýре, да мерwéў орóнма цäwаран. Тадýк бі-цäрен тымáтна, цäрівдакін, - wорен мерwéўпа ер етыркон. Цаваhá орóнма цäwрен.

Ночью пришелъ - Овени ночью бѣгаютъ. Тогда разсказалъ: того видѣлъ.

Олень бѣгаетъ, - говоритъ, разсказалъ.

Старикъ пришелъ - такъ говорятъ

Старикъ говоритъ: дорогой пришелъ.

говоритъ старикъ - говоритъ: собаку пустите!

Немножко посидѣли - собака залаяла. Собака ученая.

Ночь - мѣсяца нѣтъ, - темно.

- Старуха, говоришь, росвѣтало?

Говоришь говоритъ: розвѣтало!

Всю ночь, ночь собака лаетъ!

Розсвѣтало - пошли, а медвѣдь овеня поймалъ. Тогда былъ утромъ, розсвѣтало, - убилъ медвѣдя этотъ старикъ.

Нужный медвѣдь оленя съѣлъ.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф.
Оп.
№ 4

Хеwекі бајеhыівін бічáw

Нaкýнмунмур дувуhдýндамі міркіма

Розный человѣкъ былъ.

Малые братья на средней землѣ

óча. Туhнікáцан міркіцана

агіча - теhечö. Агі біцäрен

туhерекін. Бој бaје тар óча

Мурінма цáwача - hенäцäwкі, -

hенäцäwкі. Бaје амаргівін

бокочó да кугівчö. Тар бо-

кóнцäwкі

спалъ - всталъ. Боба есть

тогда. Богатый человѣкъ тотъ

сталъ. Коня поймалъ - поѣхалъ, -

поѣхалъ. Человѣкъ сзади догналъ

да подрались. Тотъ ловецъ.

Шіюля хр. Кутьцда. Записано отъ тутуса бејун, р. хірагір.

38 л.

Ушýр

Преданіе

Хірагірду бaје біча jéhа[1] -

Elá хóhытын. Кундагірду

бaје біча Хáj[2]. Jéhа агін

амінтаран Хаjіт. Хірагірдук

хóhытын Jéhа - Кундагірдук

хóгітын Хаj. Хаj бajцыв-

цáв Jéhawa мéwутчара.

hýна: хурушhóт Jéhaвa!

Кетé біне бajéв - хурýре. Jéhа

урінчäцäрен омукóн цўду -

хінкете бajев цўду. Цўhаны

біцäрен. Агі етéецäрен -

бaје емéцäн, hунав, wáцäнав

быwáт - hунав.

Кундогір емéцäв аракýкан

Въ р. Хірагір человѣкъ былъ Jeha[1] -

этотъ бѣдовый. Въ р. Кундогір чело-

вѣкъ былъ Хаj[2]

Въ р. Хірагір стра-

шный Jeha - Въ р. Кундогір страшный

Хаj. Хаj загордился на Jeha осердился.

Говорятъ: пойдемте къ Jeha!

Много было человѣкъ - пошли. Jeha

сидитъ одинъ въ гуму - разговариваютъ

люди въ гуму. Лѣто было. Бобу

непускаетъ -

человѣкъ придетъ, сказалъ, убьетъ

бываетъ! - сказалъ

Кундогірцы пришли тихонько

1) 2) соб. имена.

Сектор Восточных Рукописей Архив
Ф.
Оп.
№

Чтеемны агі цӱва іран

Іран да хо́на ху́кчара Кунда́гір Чӱ бу́рурен. Ешду́нма вупу́дак гідаваі. Jе́ha ешкі хаwа́гіна. Ча́він омуко́нма баје ӱчӧ ма-вӱдук[1]. Кунда́гір аhа́гічаl — Хáj тувігі́да́дун ілітчарон — hу́нан: Jе́hawa оне́кемі wа́рен? Тук hукан: Jеhа! — Хáj! — hу́нан. hу́нан: аwhара́ бігі́нцы? — аwhара! hу́нан: хуру́каl ты́кін! Jе́hа хуручӧ — омуко́н хінда Jеhа ушелъ. Одну уду унесъ, по хуруwрен, таду́к бе́рбі, нӱрівwі томъ, лукъ, стрѣлы унесъ. Хуру́wран.

Зашелъ да дымовое отверстіе задернули Кундогірцы — гумъ упалъ. Сквозь покрывало чума стали ковоть. Jе́hа не шевелится. Говоритъ одного человѣкъ вышелъ изъ гума. Кундогірцы догонять бросились. Хаj поотдаль стоитъ — говоритъ: Jеhу какъ не убилъ? Такъ сказалъ (тихонько): Jе́hа! — Хаj! — отвѣчаетъ. Говоритъ: здоровъ ли? — здоровъ! Говоритъ: бѣги теперьже! Jеhа ушелъ. Одну уду унесъ, по

Хаj те́йкерен — hу́нан: Jе́hа хуручӧ! Хаj закричалъ — говоритъ: Jеhа ушелъ! Омуко́н баје емере́н — тукша́гіча. Одинъ человѣкъ пришелъ — побѣжалъ. Jеhа — ту́кшацакаl, ту́кшаца — Jеhа бѣжалъ, бѣжалъ, шелъ, шелъ каl, hейäцäкаl, hейäцäкаl — Хі́hдеватын цӱр бі́ра аhа́царан. Между двухъ рѣчекъ дohнали. Да́йтыwан бакача́ — ера́ бо — Устье нашелъ — это нашелъ перебрелъ. Корон мікча́нан — нӱрін ун — Стрѣлы выпали — съ одними руками. Ку́lбурен — омуко́нма ца́вецi — (остался) нан. Уйкатпа таwу́lдакін. Всѣхъ тѣхъ

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 41
Оп. 1
№ 4

1) почетное мѣсто въ гуму.

wа́цäн. Хуруча́ Jéha — Olдо́wa wа́не хі́ндатпі́нен Хоровна мучу́ран цїла́wі — Аґі́і бакаран — Ма́li аґі ewкі́е wа́ры. Аґі́ja wарек-тын ха́вца. Амарну́т доlдыра: Jeha і́нцäрен. Нàн hу́на: хуруwhо́т Jéhala! Ма́li емере́н не́lкі. Нàн ху́нкту і́бцірі́lwі бакара́н Jéha — Уму́нду урі́нчäцäрен. Нàн хаj емечö — Тал емеча́, hунан, hанáтматкатá. hан о́hын нӱрін де́ктенден hа́hніе хаjін. Кундо́гір мунпакта. Хаj hу́на: бі wа́цäм Jehawa! wа́даwі! Ху еташ — бі ма́м wа́цäм!

Elá Кундо́гір — Ela хіраґі́р хáj нӱрwі і́чäwкотын — та́hрын. Кундо́гір хіраґі́рwа упкатпа́ ма́нара. Омуко́н Jeha хуláптан. Нікімні ора-кука́н hарпара́ Jehaду ...ha хуkláгінан, е́мама бу-

убилъ. Ушелъ Jéha.
Рыбу промышлялъ удой.
Кругомъ воротился домой. Бабу нашелъ. Тогда бабы не били.
Бабу убивать страмъ.
Послѣ слышатъ: Jeha живой.
Опять говорятъ: пойдемъ къ Jéha!
Тогда пришелъ
Опять другую родню нашелъ Jeha. Вмѣстѣ собрались.
Опять хаj пришелъ.
Тамъ пришли, говоритъ, перестръ ливаются изъ луковъ. Лебедь черепъ стрѣлы изъ перьевъ лебеди у Хаj'а
У кундогірцевъ гусинные.
Хаj говоритъ: я убью Jeha! Убить хочу! Вы не троньте — я самъ убью!
Тамъ р. Кундогір — здѣсь хіраґір.
Хаj стрѣлы осмотрѣлъ — узналъ.
Р. Кундогір изъ р. хіраґір весь кончилъ. Одинъ Jeha (остался) при-творился. Въ шею немножко ранили Jeha. Jeha лежитъ напрасно (притворился)

ИВ АН СССР Сектор Восточных Рукописей Архив Ф. Оп. № 4

дéн. Чўлáwыр мучýгіна	померъ. Домой воротился
Кундóгір - Mehéгilge. Хај	р. Кундóгір. Посидѣли (побыли)
hýнен: Jéha пýртан аjá	Хај говоритъ: у Jéha ножъ былъ
бічáн - бі тарá hывнáкта!	добрый - я его поищу!
Хуручö. Емерéн hýнан:	Ушелъ. Пришелъ говоритъ:
он нèкенде íнцäнде?	Какъ чувствуешь себя - живешь?
- Íнцäм! - hуна Jéha.	- Живу! - говоритъ Jéha.
Нўрwа hадáн, некімпáду	Стрѣлу взялъ, въ шеѣ была. Тогда
біцäрен. Тадýк тоhówа íла-	огонь добылъ.
ран - біцäкаl еду, hýнан,	- Будь здѣсь, говоритъ, у огня!
тоhóдуwі!	
Éhыle хурýран, пýртаwан	Теперь ушелъ, ножъ унесъ.
хурýwрен. Омукóн нўlгіwе	Одинъ переѣздъ проѣхали -
нўlгіlцäрен - Кеhыle, hýнан,	Ну, говоритъ, разойдемся, това-
хуjеткóт, цálwі!	рищи!
Хуjéте. Jéhala мучýран.	разошлись. Къ Jéha воротился.
Jéha áwhараран - тор хуjéте-	Jéha выздоровѣлъ. Тотъ отдѣ-
аwhорачá. Тор Хáj хурý-	лился - выздоровѣлъ. Тотъ Хáj
ран дýндаláwі мáнілаwі.	ушелъ въ свою землю.
Тадýк éhыle ечäl емерé.	Послѣ этого не приходили.
Омукóн Jéhадук бálдычаl	Отъ одного Jéha розросся р.
Хіраґір.	Хіраґір
Тала hорoló Удыгір ху-	Тамъ далеко р.р. Удыгір хуко-
кочáр бічó.	чар были.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. VI
Оп.
№ 4

10 iгов. оз. Некачон. Записано отъ тунг. Херун, р. Хукочар 50 л.

Malá hopoló ilán	Тамъ далеко три брата
наку́наhal бічáн. Омукóнтын	были. У одного у собаки имя
нäнакінін гäрбін Хірамóн	(было) Хірамóн.
Омукóнтын тетыічаwкі-аjáт	Одинъ одѣвался — хорошо одѣвался.
тетыічаwкі. Мерwедпа wáре-	Медвѣдя убили — мясо роздѣ-
уlдéwан борічілда. Омукандy-	лили. Одинъ себѣ голову взялъ
тын двівwан hадáн. Тадýк	Потомъ говоритъ: хукемтыцакта[1]!
hунан: хукемтыцакта[1] — Хуко-	— р. Хукочáр сталъ
чáр óча. Омукóн нäнакін	У одного собака Хірамон — р. Хі-
хірамóн — Хірагір óда.	рагір сталъ.
Óлітын, — еwéнкі hýнан, аjáт	Третій — тутусы говорятъ кто хо-
тетыічäwкі: — Удычаран-hýнан	рошо одѣвается: — удычаран, говорятъ
— Удыгір áда.	— р. Удыгір сталъ.
Ечікакóн Удыгір аjáт	Теперь р. Удыгір хорошо одѣ-
тетыічіwкі уйкáт тенонду	вается весь родъ. (фамилія)
(фамілijаду).	
Jáлігір хýнкту бічáл.	Р. Jáлігір другой былъ
Лімты бірá бігін — тадý	Лімты рѣка есть — тутъ поймали
цаwáwраw lýчал. Праwа гäр-	русскіе. Управы имя Лимпейская
бін Лімпejskaj — бірá гäр-	по рѣкѣ назвали.
біцім.	
Лімты Кáтонhал дайтын —	р. Лимпы — устье р. Нижн. тутусы.
ере еwенкіл гäрбін Кáтон —	Этотъ р. тутусное имя Кáтонка

1) тапоромъ рубить.

ИВ АН СССР Сектор Восточных рукописей Ф. 69 Оп. № 4

ha. Lýral гäрбін тун-
hýзка.

Нонóн hорoлó біркал ewéнкі
емечá еду́ дýндаду. Тадýк
jакóл емерé. Тадýк Lýча
мурýлами емерé. Léнаli
луч óдан. Еніцéjli луч
óдан. Wilýjду бічін ewé-
нкі jакóды турóнтын.

Ірміjе, утáli,
настоjáш утáli ewенкíл
wéчнаj бічáтын – бejýрыкте
бejýрыкте бічö – бejýн wá-
ныл. Пáктыраун áчір –
бéрет бejýhенewкі. Бejýн
ічäре да мурýкере – та-
дýк éhыле hанáчілда.
Омукáнма бajé ýhцäн – хі
уцынцы дýhры тарíhмер
тук бajéwe. Ҷawітчар ты
hычілда бíрawa тыhаhы-
нан бejýр – Мýду éhыле

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп.
№ 4

Чawim wáре гідат.

Mali ylhyp бігін бејӱн хыh-
нiнчу кеmé – Єгі áчін –
орóн кеmé. Єгі wоmа бihнере
ыскá мol бiwкiл – Mаgу ylдá
мер нáwкiл. Olдáwо ewкiл
бylmáре. Хелéмылці нӱрыгі
бејӱhылго. Бі бáлдым, енім
áдан, ені амінін, анім амі
нін, аміні ере – máli біча.
Mунhá ујé біча.
Урмије чучунма бічал нӱрiл-
тын, хýкетын, кугýктен
чучýнмал біча. Текáунмалалі,
mali бірка абдýтын mali
чучýнма біча. Омукóн
етыркóн урмије бакачáл
чучýнмаwа нӱрwа хукіта-
дукін коhнóкудук.

Ylhýp

Ємідак етыркóн бічá-
мінду ylhучáнын mаwар
етыркóн. Омукóн бічá

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 89
Оп. 4
№ 4

баје гäрбін О́ран. Аја́
бајé біча́ – hарпалі ха́йка.
Іла́н цар бајéл емéhыго –
даhала́тын емечöл. Екун
цӱр бајел ама́нмуре, ха́л-
тын хуру́ре О́рандула –
арaку́кан емечöл, бі́раwа да́л-
царан, ічäте берін дайка́нма
муду – ха́нанмі О́ран, тадук
ло́корон. Ічäте: хо бајe! –
hу́нан: – бе́рін, hуна, дагін
біцäрен. Ура́цäн, hу́на, бе́рwі
hацáн, тарыт мітпа ма́-
нацан, wа́цäн! Мучуhа́т! –
hу́нан.
Ту́hнікере цӱр бінел хуру́ре –
Емецäрен – а́рчара О́ронма.
Не́lhеду тыhре. Дагіка́н еме
ча́н ура́ре – тукша́не ца́-
lelwі. Гäwа hарпаран хок-
до́ндоду – гäwа арі́ран –
hу́нан: Ске́л ца́леше!
Ала́ткел! Ylhуча́маткат!
Ала́тын. Ханӱ́ктаран –
hу́нан: емача́hын?

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

hýnen: xiné wanычáwyn!

hýnan: Óran гäрбiwan мы-
liчäш?

— Хáрew! — hynan.

hýnan: цÿмal кешéhy бiнél
вмéш?

hýnan: ilan цар бiгiw!

— Тар éhыle, hynan, турáн
хурýwкel: éдук elá да скéлду
вмере!

Тар бaje туран хурýwрен

— стáw wáре! — hýnan

Óран Емiдáкel бiчан Lim-
nejskoj прáwы. Егi цан-
дык тунha цÿтын бiнóн.
Нàн hýрhугiл цwiкýн
тehóн. hурhакта тehон
(фамiлja) hурhугiр̀.

Гäрбiн нäнáкiн:
Кóкчанду, Аркакáн, Хуп-
такáн, Liрбыкáн, Elhенкí.
Ýрiкан, Чiмчакан, Кáпу-
кан.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Фонд
Ф. 49
Оп.
№ 4

305

Орóн гäрбін:

Чалка, Бундышка, Боронкóн, Кohнилú, Бандамá, Налéкан, Чулчýтко, Калдакáн, Ненекó, Коцалáн, Нéчукан, Хéчäн, Чакір, Аwалакáн, Гäрбíчан, Нäнорканa, Áмаркана, Мучáрын, Хачарí, Ýмнерен, Гäwра хутéнден, Íлора хутéнден, Íмана.

Оli гіркін нуҗкó.

Нуҗкó орóнма ҥáwаҥäн тарá óli ҥäwýлейкі.

Бдјӱн ҥáлешен óлідук — тарáнмар довдыран да хýктывден.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 4
Оп. 4
№

Пінья. из. некачон. Записано от тун. ја́поро, р. удьпір
48 л.

Панка́гір цукчат ін-
цäрен - hoboмá ачін, па-
laha á ачін. Ylукіwа бул-
тáwкі, коhнокýwа, бејýнма.
Чýтын хулукýн, ellдýнтын
хулукун. Інінду мандыв-
ewкі хіктерewре. Awур áчір
хáлтын інінду - пlaтkан
бігін. Хóторотын хукнó;
хáлтын харкі áчір - хергі
éhыle бігін. Егі орóнтын
кеше, тaлі угікун бінкін.
Утáле хýнтын хункту - егі
мунíl урéлде. Агіду хáл-
тын хýнтын хункту - ун-
тáлтын чіктынгін.
Мунíl Simпéjskajду хуй
хіhýнhоным, нуhорнітни
урумукóн. Імендáптын ке-
тéwе нáwкіе нуhортын, -
мунíl дыгін імендáптын.
Панкагірду нýрікти hó-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 69
Оп.
№ 4

нымые, гіра́нчäре, хав-
тын хе́ѡытчав.
Хендыне дунда тамор був-
та́мтыре: Кутанча́не,
Ѡіѡі, туру́ дайтыдун
Чапогір бувта́мтыре.
А́чір хоктокітчä а́чір
нӱвгіктемсе.
Нескі бувтамты́сіѡкі-
нäлнäцäн да сучама́ѡкые
Міроедіхаду, Монастырду
Ја́рмаркаду. Гзінор адыка́н
крехо́ној а́чір. Ха́малые
Панкагі́рду уѡікука́н хункту
туро́н бігі́н.
Ума́сі Панкагі́р сѡкі́е а́ѡра,-
сі́ аѡу́ѡкіе, сі́ індыѡкіе,-
ума́сі сѡкі́е і́ндыре.
Єгі тунна агі мі́ранчора
Хімпе́јскојду. Ла́нкагімные
нан тунна агі Хімпе́јскојду.
Му́на дагіе бігі Хімпе́јскојѡа
крехо́ној,- порово́ бігі́е -
а́чір бінон.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

Jakólgy ошта̀к урéлды
дылнан. Ҭі нýҥäна бігім-
норó ошта́к ікóҷäрен - бі
нýҥäна бігім jакóнікäҷірен
Ҭі дóлчічілім ошта́клду
кajá турóн. Jакóл тawáр
кajá турóн бігін.
Ewéнкіе, бу нýныwнерew
jако, ошта́к - ошта́к,
хáмajwа - хáмaj нунем,
ӱрáкша - ӱрáк, довнáнма-
дуннáн, тадук хýча
Jакóл нýныннере мýно
тоҷýs - тенá нýктешын
омýк. Бу нýнем ewенкіе
хýнкту тенá.
Ошта́кые тajтáн нуныw-
кые - ewенкіе нäмнáй-
тын.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 6
Оп.
№ 4

ПЕТРА ВЕЛИКАГО МУЗЕЙ АНТРОПОЛОГИИ И ЭТНОГРАФИИ АКАД. НАУК

Мині акім увнуча́ным.
Едын бејӱ́нывго – дыгін бајӗ́в
емерӗ́ – еwе́нкідук хӯ́нктув-
ҟа́ветчӓрен. Чо́јwа хујӱ́wрен,
увдӗ́wа уво́м – нуныпиерен:
motinho, molinho ӱ́нием ту-
вешкі́!
Едыј емерыwан ічӓ́тчӓ-
рен. Тӯ́некен едын емерӗ́н-
то́нрен ошта́кывwі – нӯ́нан:
Ошта́кыв! ыска хамі́! –
едын нӯ́нан.
Увумі́ҷічав бічав – ыска́wа
гівнӗ́wе бӯ́ре, – ошта́кывwа
увукі́wа бӯ́ры – еду кӯ́тын-
наду.
Тыҷарі́нна ӈан увугі́ҷічан,
бічатын тунну́ҕкаду ош-
та́кыв Бајі́шӓнҕпај.
Тунну́ҕка ҷа́пкаду паваhá
ошта́кыв бігі́н.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп.
№ 4

310

Ewénki гäрбітчäwкі гýка

Кýтынhаду бігін:

Коýҥта, ігіты, орóн ewкі

ҷäwре ігіты, hóмдакто,

hан ҷäптывен, абдáнда, мóкві,

ҷіктаhын, хіміктаhын,

орóн ewкі ҷäwре хіміктa,

lóрhокта, морóҷо, іhеліктa

ізты, амуткáдн, хініктa,

морíҥчіhа.

Мо бігін: ірáктa, хéктa

дýвку, чалбáн, чалбан ywі

кукóн, аҕыктa, такшы

кáн, хула — Кáтанhаду,

Еніҷéјду

Ewенгіл дундадо олдó бігін:

муҷýр, ҷäлі, хéҥачан, hýд-

качан, häкачáн, пéјӱчан,

кóвомтн, hыручан, урі-

чан, укучáн, höра, пуl-

wáна.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Районов
Архив
Ф. 49
Оп.
№ 4

БИБЛИОТЕКА АЗІАТСКАГО МУЗЕЯ
БИБЛ. МУЗ. АЗІАТ. С. А. 1818

311

12 іюля. р. тембінчі (пр. р. тура). Зайсона от тун. Чуєдусік, р. Кемукагір 58 л.

Кутурча елекеш
ічäрен хуläі – нунан:
екома ма? Хекшаwа?
Екун ма? – нуныннерен.
Гзі нунем: хула!
Абдäнда даwјäнцäwкі –
нунан ічäрен да нунан:
екома ма?
Нунäн Limпéјдук élекеш
емéр, élекеш ічіча хуläwа.
Хулá Lучу хоhäцäрен, Lуhу
даwјäнцäрен абдäнда.
Урміје Ýда áпкыцакын
ма хуläдук – тадук хо
hоцäрен.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 64
Оп.
№ 4

Нäмhакóн.

Ўрáкыл нàма бајéл.
Омукóн бајé ірhечі, éwанун
хуwагіт – Чур бајe хокоріwран
– Ке, нýнан, hалáктыкелду!
hалáктычал. Уцáтын бігін–

бака́ хуру́ктатын, уцáгічал
тali уцатын хакорíwран.
Тýпнекенн хевýктатын мóл-
ду вакýчäцäрен. Уцáтын ер
гäрбі áгін. Мучýра - ул-
пучáна ер хуwагíту.
-Ке, пýнан, цýја óкалду!
пýла пагін - уркéја áгін бігін,
пунан, опóк пýнан -
- Уркéја óкалду!
Дýндаwа увéнел.
Кéпыле, пýнан, хýркеје óкалду
мандыт ха! Матмуці
мáндыт! Óкалду! - пýнан.
Óра.
- Мéгаwел мудáндун талá
тулеке еду! - пýнан.
Бíцäпнере цýддwер - емéје-
цäрен. Долдгал - бојéл
емегáл тулігідáлін - ту-
лігі хорóлцäро, ýркеwо
палáктынцäре. Тýпнéкецäре
цýwатын тукшыгіны у-
wышкí - тáлі íцäп пýнал
Тадук íлданте пéгалін

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп. 4
№ 4

та́не хуркаwар – Ела́ хо́ма мандыт. Нама́ны та́нчівда, танчіцäкелду, та́нчіма́тчікелду. Тунніке́цäре еле́ бојé ҡа́леneлі емере́н хуркаду́тын, – стыр'нарен ҡа́лен. Гä бојe стыр'нарен да хурурен: – гіркéwe wоре, нунан, ҡа́лелды.

Тала бојéл нан еме́гіна нама́ бінел. Ну́нан: хурунно́т е́ныле!

Бі́рәја да́йтыwан бакара – хенрыне́ мо́wчіwа, – тенке́. Нама́ біне́л омуко́н мо́wа хулду́тыwкіл – Бе́рјеwер бо-ріра мо́вwа хуwулі́вwа, вукі́вwа ора, таде́ сма́ны. – Нунан: мучушкалду! – хеwайт. Бі омукын сма́нмукта!

Емецäре нама́ бојел, емере́, – ічäрер мо́вwа. Омуко́н хуwегіт бігін та́лду – Ну́нан: ер куҡако́р сwіцäкытын! Ке, ху танчікелду! – Ну́нан

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп. 1
№ 4

— мо́вwа хувду́ткавду!

Омуко́н бо́зе омуко́нма мо́-
wа та́нчäре — еwкі́е: ому-
ко́нда мо́ја еча́л.

— Ке, hу́нан, бе́рівwетын
аҷа́кевду!

— еwкі́е.

— Ке, hу́нан, мучу́ҷаhат!

hу́нан: нуhорні́вwатын ҷу́рwа
wа́реп, мі́тківwе нан ҷу́рwа-
хуру́ҷäп, hу́нан, уп̄котпл wа́-
ҷäре!

hуна-elaha jájahat емере-
таду́к ehыle еча́л емере́.
Еча́л бо́зел бі́гі — хо́ргіл
бі́чöл туны́л.

Еwенкі́ву hуҕко́ оро́н-
ма хо́мат ҷäwу́wкі. Ара
куко́н бувта́hнере-му́н-
дачі hуҕко — еwкі́ по-
ме́ту емере, хо́рін на́м-
деwа.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Бумажек
Архив
Ф. 84
Оп.
№ 4

Пéве тыҷарінна хоҺын
орóн мáнара. Хінíвнен хýн-
ктакакун амуткóрду.
Хукачáр Дыаівканíвна хоҺ-
німа мáначаліи Һуҗколіи-
ічäчáтын.
Ҷур аннаніду хáмат ҷäйре
Һуҗкóв. Мунíвна тыҷа-
рінна ҷáндык амукóн ҷäй-
ре ілáн Һуҗкóв- ты
ҷарінна ҷін будé.

Амуткандy бакачá
нäкечáрwа ілдáчі, ілітын
аннані. Єду куҷакáр
тенéчілден, бі Монастыр-
ду хуручöw. Грінорíјнун
хурýрей беведáwыр. Мар-
wан коҷáтыт хóворow-
вучал да ечäл бу најмí-
ра.
Монастыр̀ду íчäчаwын
помóшнікпан Һубернáтор.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп. 1
№ 4

Хі да ӈан ма́нмыш
і́чӓреw. Таду́к і́вора
Һунем туҺені́.

Віхова р. Мембенчі. Записано от тун. Ченко р. Хірогір, 68 л.

Бі і́чӓчаw енерал-
еберна́тор – і́чӓна́рыw
Һунем. Хема́наw товмі́ч
бічо́н.
Һунан міне: меда́вwі е́дат
та́нчат?
Һу́нем: хакданы́тнам те-
Һемӧрду хаwі́вчаw.
Һу́нан: амашкі, он інчӓш,
туҺ і́нҷӓкаl!

Ewенкі́ду Limпе́jskoj-
ду кна́гіl бічо́тны: Alкы́-
wyl бічá, LанҺá бічáw,
хоҺó бічá крехóнoj. Ymá
limel бі ечӓ́w хоры. Пе́в
бічаw, тадýк Кірі́la.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 69
Оп.
№ 4
48.

317

Тадýк Николáј Пеле, Чóрној Николáј, бі ман нан. гäу, тадýк Мúтрij, еri кантáјік кáрпу.

Чокмó хáбдучі бічá. тук ублýр бігін. Тара бýдакін – кáдера óмчал (óчал). Чокмó непäкшеча губернáтору, бýчо губернáтор сáбла. Íрнечі бічан Чокмóулурты тук бігін.

Өјöнир тоhó бічá – Чокмó бојéwа wáрен нанóн. Тар хурýрен, тукшáнен, хурýрен – ewкí бакáwре, ewкі емерé – wiеýјду хуручó. Акынін haláктыдын, хурýрен – окыт анhаніwа бікáным – тара тýhпекере цукчáлбан бакарá – тáhрен – етé haláктыцäн. Хèранма аркí –

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 4
Оп.
№ 4

326

wкі тугі оканым – бербіе
вокучаwуным. Тунäкецäн ёныве
імакынман хактоwан. Нунну-
рёгін. Чуwан бакаран – ара-
кукан емерен нӱрмана.
Нунан: Чакма!
Гä цаwрен. Гä акінмі туро-
ман таhрен. Бакавдыра. Хо-
мат батча: чіпкачіwа, увукі-
чіwа, хувакіwа бувтаwкі.
Акынін нунан: хурумнот та-
наваwыр!
Емере – таwар wактурывду
емере –
Увучане: ер бaje wача-
емоwрен! – нунан.
Окім анhаніwа гіркучаwа.
Емоwрактын інмекывwер,
іwре хувана, увукіе, чіпкар,
хувакіе – еро борічіркав,
нуна. Wактер евдунман
хуваре дewакшäт, онöчот
надытчу – евдунма ховаkі
ўнhда. Тунäкемі егіве
нубернатор нунан: кпаż окав.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф.
Оп.
№

318

Тадук Чокма́ кпа́z а́дан хо́wliчі. Тарі́hман буде́н да ка́дырақда.

Міні́ алім ені́нын ehыве і́нчан hорwа́ атырка́н-куңака́нhычін а́дан (а́кнан) - ewкі́ гірку́ктара - хукла́ма а́дан. Мовчотчоро hу́нан - Тата́рін емечо - дыканча́рен, дыка́нан. Муні́ алі́нмаwун хуте́wі ewкі́ та́hре. Хуте́н хуі́дычін і́ван анhаніwа і́нетен аму́т Wojwа́ліду. Еңе́ ңу́лгіре - вуhу́ і́нетен. О́н ңу́лгіцäн? Уча́кта еціңа́ у́чара. Атырка́н хукла́ма а́дан. Алі́нмун ені́нмі ічіна́рын hуна ehыве: ера́ ха́нды?

- Eäw! - hу́нан.

Тадук міні́ наку́м бічан

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

Николо́ј гäрбін - еду ульу-
ча́лден: бі цур хуте́чі бігін!
Гä ба́јкакун, нунеwкі, гä хама́н!
Нуна ельле: ер екома ба́ј
ханде? Ханде?
Ну́нан: ечäw! Хуте́w туро́н-
ман у́ререн!
Ара́мат турорыктаwан та́гі-
тан.
Муні́ амі́нмун буде́н. Гä омо
вгін wе́чнајка́кун. Омовгі́чі
нàн таре́ Оцоне́р гäрбін.
- Ке́ньла, нунан, хурушно́т
амі́ндуваш!
Туне тунені́ урумды. Чу-
чіе біне́в хуру́реw - навна́гінаw
оро́н агін - нунан біцäрен
нунеw: ана́тывбара акынін
бунаwа́н бакорлw хіндатчäрі́wа
ханнӱ́ктавдан: антыт і́нцäш?
Ну́нан: ајат інцäрем!
- Етырко́н інцäрен?
Ну́нан: інцäрен! - Ну́нан:
е́ньла тобакі́ду у́пкав, хуруw-
но́т цу́ван (новомо́ван) ма́нівaн!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

Malá holomá cwrigádyn -
málgew -
hýnan: скун-дуцан бучá бі-
нóн?
hýnew: інцäре упкáт!
holomá ізштá chыle - ajáмама
ханнӱ́ктаlдан. Тарé хýнктуе
бajél хílбатаw бунélбатын
hýnew: Ehéjду хакун баjе
бучä!
Ман стыркóн бучó.
Гäрбíwан ханнӱ́ктаран -
hунен: омhочáw бігін - омhóм
гäрбін!
Гіркіwі ханнӱ́ктам -
hýнан: омhоча бігін!
Тар хоhólдон chыle - Хома
тäш? - hунан.
- Хатá, hýнан, турóндун
інíны!
Хурýwре цýткіwер, цуláwыр.
Éтерен ajíwцамі - орорwі
цäме. Wечнаj акáным
нäкечарwе цäwýlден - Чі
wорawран - Liwhарен бучá

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

321

-Чикмі.

Нуҥнакідук бургіжкі бакачá уведýкін мáні дунаҥдужер. Чуҥýпаз бургіжка нáктакажін. Тунҥа анҥані бінáн.

Тáві тунҥа анҥані Монастúрду емерé мержéў - Корóжаді цäжцäрен - Куктен нарот хоҥóцäго.

14 іюля. р. Тембенчі. Записано отъ тун. Ченко, р. Хірогір, 68 м

Батўшка емерéн нäҥнéвдан, цуҥáвден (нéҥнерен) Хечóкын бігін-

ҥýныжкі: мержéўна ірéкшäжан еда хукчаҥнаш? Ҥýвкі хýкчаҥнаш, котóм хукчаҥнаш? Батўшка ҥýнан: цуҥавдай таду, ҥýнан, ічäжувцäн мержéў! Тáві, ҥýнан, мóткік іктецä-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Республик
Архив
Ф. 69
Оп.
№ 4

322

ҷаш!

Хуруҷо́ хуркака́нун ер вечо́к
нӓма́нывдува. Ту́ннекеҷӓре
мерҗе́ҷ еме́ҷӓрен. Ер хур-
кака́н амашкі́ тукша́гіча
Етача хуркака́н. Аму́ткан
хувукука́н бігін, тара ово́-
гіча вачо́к. Мерҗе́ҷ ху-
руҷо́. Ува́пкун тетынен
вачок ер ка́кунма. Ґатӱшка
ізша́ —
Ну́нен: е́да те́тынеш ува́п-
ку́н?
Ну́нан: мерҗе́дтук ҷа́вевім!
Ну́нан: е́міка-мо́ткі і́кте-
ҷӓҷаш бічан?!
Ну́нен: ха́ргіwа хевема еҷі-
ҷа́ те́птыра!
Еwенкіewа мовчотчорон —
нуҥа́н тук Ну́нан —
те́ҷадатын да некер Ну́н.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп.
№ 4

ЛЕНИНГРАДСКАГО МУЗЕЯ ИМ. ВЛ. ИМ. АСІАТ. С. А. 1818

3 23

Alkыwyl кпäż бiча,
хукочáр. Кóка гäрбiн wéчнаj
цадáн, хаwáмнын Iljакáн.
Кóка ункiлдырен Iljакáнма
Alkыwылду. Худiран - хéк-
торан. Мáмалiн Кóка цá-
wаран, хéкторан. Кóкоwа
wáрен аrihaliwa. Iljакáнма
iлáн бojéл бакорá, тарыh-
мер цáwара Iljакáнма-
Iljакáнма wáре. Мiнi амiм
ер iланма бojéл хурýwран.
Кýктен нарóтыл цáлете.
Енiнмун цáлетен. Цýртун
дулýцдун, iлiтын мовнóн.
Еwкi амiнман цáлете бiчó
Тáлi улiна сиwран wáктерду
турýдаптенду. Wáктер цáwаран-
коlодкара. Alkыwyl емерéн-
улhучаныл тулыл. Нähнäнi
óча - цýкаwi хукчаран (áна-
ран) Кáтонна. Мáнын

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп. —
№ 4

324

хурýлден Турухáнцула, ѡак-
тыр, ѡіноѡáтыл бінéл.
Нýнан атыркáнмі чоја кетé
хујӱѡыгін, гілнеје оронó
ѡáнын. Атыркáн ѡóрен,
улóрын, чóјѡа хујӱѡрен
Емерé бојелтылúркел - Ну-
нан: етыркон бучó!
Енін нýненкін: мáнмымы
едырмáненкі помéт цäѡуе
цäѡýркел - нýненкі.
Омукон бојe бічá, ілітын
ѡіноѡáтыј - Тар нунан:
рýпчу худінаѡан!
Улнучáнцінаѡ комізáрду:
пýртаѡі чувашкі дýнаду
áркіча!
Іван бојéѡа ѡіноѡáтыјіл
ýнлда шовóкі. Тадук
Кразнојáрскадук мучýра.
Телемóр пустырин упкáт,
недóімка, ѡіноѡáтыјл.
Тадýк ѡіноѡáтыјл мучýра.
Чýртун буде - омукон-
тын дунданмі ізштан

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. —
№ 4

325

мahнондыгітын — тун ӈан дуlуӈду окáнан. hýнан-ylhучанewкі — колóдкаlwа хýкчора. еӈегічі біwкі тенемóрдук дукуун — тáліӈа пуэтіран — Канӈукá мучýнан.

Алкыwуl буде хукітаду Мерháwуl (николáj чóрноj) бічан — ijahын ӈан анhані бінóн

Паlahаду нäкерей, hоlомóду нäкерей — тунhа ангіні. Хамнінду біӈäре. Аhдыі ігін аракукáн hачін. Орон, ігіча, ӱрен орон, хáлтын ӈálелды хурýре. Ічäтекін, хáлтын біӈäре. Бучаl уӈкáт, тунhа ӈáр орóн. Тáӈдан Мітріj Удыгір — Мітріj — Котуjкан, дáйтун кáтонhаду. Кáтонhа еwе-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

326

дыт туран Ко́тyj.

Хiлтыкшаwа о́нара — тарiлмер ма́нара, бумалат хiлтыкшäнтéлнере, по́рокыт о́нара. Кучу́ду нýлцара да тоно́ лурiлцäн

Хуркоко́н еwiцiна цайкаду́кiн уhу́дукiн тунhуs-каду. Iha, hуна, цáwаран-хýнкиту ihадук. Мiндýла еме́wрен, iчäwканын мiнду́. Бi hýнем: дейгi бiча́ чучýнма Екшäктецäм о́кi анhанiwа iчäwкондáwi.
Кавчадáн бакачáw Кашан-hаду куцакáр.
Хоlаhто́ умáлiпты чучýнма бакачá Курéjкаду.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп.
№ 4

327

15 ізолія тр. Кутынцда. Записано от мужчина Мовгінча, р. Ölдагір – 45 л.

Тадý Мýруктаду дагікáнын хувукукóн амуткóн бігін. Тадý wáре омукóнма мунýрwа. Тунháду чу ајіwра, бурhýна, бурhу да хеhдыцéда јéhре хóhра јаhóн хýкшамда – Счäл мáнара.

Аnó турбíенскај гäрбін-цаnку јéhawа хукчаран хýнкту олдо. Аnо hýнан: олдó ер гіркін бірко!

Олдówа хóш бувтáwкі бічáн ewкі пактыран, ewкі – Хуhý олдówа бувтáwкі. Мáнын тыкін бучóн. Омукóн хутéн аháткан мíрача.

Нан Аnó hýнан: вудкачáнма wáчан хеhдыцéwа – hýнынкін hýнан – кетéцдеwа wáhнен

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

328

– Хеһдыңе́ѡа ѡам, һу́нен, һудкача́нма! Һо́чі ӣалі́ оро́н ц̣ӓ́һдынін һо́чін бічан! Ӣан ыска хаһды́ біча́ – ц̣аlаһа. Бурһу́ білі́ – хеһдыңе́ бі́лчо.

Бі һу́нымнем: ху́кlуѡан едачош но́ра ічӓц̣ӓ́ңаѡ́ѡ! Нуһа́н ечӓ́l но́ре.

Окоlо́н – Бакоlо́н

бічо́. Ц̣ур баје́l бічаl на-ку́наl – һу́lа ц̣у́тын. Ц̣у́кша аһа́чіl. Ха́lѡар емо́ныѡкыl, бylта́liѡкыl. Бylта́рѡыl еме́ѡӯткіl бејӱрelдеlѡа́тын. Аһа́lтын һуна: ме́ѡантын, ха́кінтын ачін біѡкі́! Е́ду наһӣаш меѡаніpѡер, ха-кіні́рѡер?

Ха́lтын хуру́ре уц̣а́lітын.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 1
Оп.
№ 4

329

Malá hylakáкун ojákakун
iчäwylден. Eli окошкаli
нӱрмара ahál цӱры. Omy-
кóн хунáт óцара. Ahál цӱре
óцäріwa olewкóне - ху бігі-
нel - ihawa німhерен -
буден - olakmómni - цálele.
Ahál цуláwыр hенýhыне -
iзшá цуwер. Едáltын еме-
ре - Емерé да едáltын
накýнтын тар хунат ца-
ӱчацара - болгічалдадóтын.
Бојél хурýру накундуláwыр
хунáтуla. Кéhыle, iзштá
накунмар. Бýчо накýн-
тын. Цýкта боје еду нá-
цäп. Накунмер eli jéду
нóре. Інцäріhеli едýн нóре
уléнel.
Кеhыle, ікóре:
Каванáби, Каванáба Кавана!
Уркедýтын ewýнкі!
Каван - Бакаван гäрбін -
етыркан какун.
Икон: Етырпóн, етырпóн.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 2
Оп. 4
№ 4

330

уркéwі óне аӈáӈähат?
Етыркóным аӈáре. Хелі
бучó буні екшäрі бакора-
хунаткакун бучó jéлдукін
бакора - дaӈoтoчá кук-
sіla тар хунáш - тоhó
ӈáйкалін хулуwічалда -
Баjе емерен - Кӈӈýлwа
гäрбін. Околон - Боколóно
ӈýду ewкі íра. Коӈýлwаwа
баjе лукін хóналін íран.
Околóн - Боколóн hýнан:
лукіwа емéwкел! - hýнан
Тадук нан атыркáн ікó-
ӈäн: Кеwýлwаwа лукіwа
Манды, мíнды! hена-
кел!
Тар омолгіwа: кела, кела!
- омолгі hýнан - Етáм,
етáм hелнáре! Хіні
ӈýлаш рунчу ӈýш! Етáм
íре!
Околóн - Боколóн хунатпа
колторон - áрурáн, íhенме
бýрурен. Лукіwа ӱwрен -

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4
63.

339

а́рурап - і́пенмі бу́рурен,
тадук а́рурап. Омовгі
вукіwа ӱ́wрен тувешкі.
Кеwу́вwаwа, тор омовгіw
ејӧ́чівдан тор хуна́тпа
тору́хадук. Тор омовгі
пу́нан: мінду́ бу́кав!
ајачівча хо́маш тор
агіwа! Ајаwу хунат!
Ер етыркон хочівдан:
е́ма хеві́нкіш? Е́да ајачі-
вінды? Ем пу́нінкіш
ру́wчу цу? Е́да ајаwу
о́дам? Е́да цуw ајаwу
о́дам?!
Тор бојé хо́мат хуна́т
ејачівдан: хуна́тпа бу́кав!
Етыркан вуну́ вогіцӓрен
тор омовгіwа: е́да мінду́
ме́ја? Ем пуненкіш ру́wчу
цучі? Е́да хуте́дуwе
ејачівінды?
Хуру́wран тор бојé хуна́-
тпа - агіваран.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 89
Оп.
№ 4

Тыбцäнаj хунат біцäрен
Бaje бікшóн albawкыl aгiлiтчaмi
хeлeнкi smol цäwýwкi хун-
тукту – aйsáwa áнкiнын
хунáт. Кéныle бaje aгiлapeн
Бaje aмoлгiwкáкун ajáкaкун
Тыбцäнojwa halaнáрeн.
Iкoчa – тaр бaje iкóлpeн:
Ебыко, ебыко! Тыбцäнaj,
тыбцäнaj уlнýрlaн смéцäм!
Екунiтын хeлiwкi бaje кywýк-
тawaн? Бi смeм – мiнe
нaн хéвцäнде! Бi смéцäм
уlнýрlaš! Ебыко, тыбцä-
нaj iр хунáцiш?
— Рýнчукáкун хунáткaн бiгiн
тawáр Тыбцäнajiзш!
Тaр бaje нýнaн: рýнчу Тыб-
цäнajiзш!
Нaн тaр aмoлгiw нýнaн:
Тыбцäнaj бiгiн – бaкaцáм

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

333

тыбцäнојwа! – hунан.
Омо́wкал кlуš!
Етыркáн hунан: етáм бурe
кlуš!
Тар омовгiwа баје мéwу.
– Кеhыле, атырканма!
Бi хiнé дýктецäм!
Бýкел аманá кlýчна!
Тар омовгiw хурýрен. Атыр-
кан омовгiду подарiван
кiseтна чóрнојwа. Хурý-
рен омовгi тарé. hенäцä-
кел, hенäцäкел – Тарý-
какáкунма hенäцäмi бака
рáн.
– Кела, ебыко, hýнан, ул-
hучáкел!
– тыбцäнајwа счäл iчäре! –
кел етыркан улhучалwа.
– хýнкиту хурýкал! – hуна, ул
hучáл етыркан.
Нан iкóвцäн, – ебыко hýнан:
хéреба бýрутен тawáрду
тыбцäнај!
– Кела! Кlучна емоwкел! –

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

hýнан: кеhыla, бі пáлкаш хіні дýкцäм! Аманá кlуpпа емówкеl!

Атыркáн ҕálаlден – кlуpпа бýрен.

– Ма! hунан: тыбцäнаj хурýwкеl!

Аjáwрекын мóнын хагін хутéб – Дáнын апsáду тыбцäнаj теhéцäрен.

Баjе: сдрáстуj, hунан; дéwкаwа тыбцäнаjwа!

Ҕálеwі хунáш еwкі бýре.

– Аманá, hунцäм! аjáwунды?

Еwкі бурн ҕálеwан тар хунáш. Омоlі тар hунан: мурін емéwкеlду!

Тар баjé хома мéwу – апsáwа hаjá да уркélа нóдарен – ілічімнін нóда рыкін – ілдан хунáш уркéду, тадýк hýнан: сдрáстуj!

Аjáwуlдан.

– Кеhыlе, стыркан hунан:

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 42
Оп.
№ 4

хурýкалду мурынду!

Хурýре. Ненäцäкелду, ненä-
цäкелду – Бaje бікшáн
еwіцäре – нàн ікóчо:
Тыбцäнajwа емéwум, нуна,
ілдерелде хін агі!
Кéла-хурýре тар бajé –
Кетекáкун бajéл дупнáwын
– Муні тыбцäнajwа дýпнawын-
нýнцäн.
Нàн хурýрен бajé агіwі тыб-
цäнojwа. Нàн бajéл еwіцара
Нàн хуніеwы кетекáкун бajé
– Óшкалду, óшкалду! Пенекте!
– Нýна.
Тыбцäнaj агіwа ýлдеwан емó-
wум – гäрбіwан емówум!
Тар бajé накýнмі агіjан нàн
хурýwрен – Чуwі ісштáнajла –
накýнін áчін – бучó цýдун.
Порóлó гіркуран, кете анна-
ніwа гіркуран. Богáтыj
бaj тар бaj хóма – Орóрwі
онілдан. Агін цýду емáн-
мурен. Емерéн цуláі тар

ИВ АН СССР
Вектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

бaјé. Агін бaјe бікшóн -
áцäрен калікáкурнун бaјéлнун
Гірнýктакане хелакілwа емóнре
тoрілwа агіл ігіліwкі. Тoріл
хелакі агін цäwýпкі кýкте
wатын. Агін урнекáкун
áча, кýрбечо укіте. Орóрwі
онáнычо - емечо. Едын
емерéн нýнан: е, ацäнды?
нýнен: едынунмі?
Кужýктеwáтын wáктын
тор бaјéлwо.
- Хутéлwі монілді éда wачінды!
Концóцäwкі лунý, - хóмат.
Едыј нýнан: монілwі хутéі
wáчал!
Лунy, лунy хóма óдан тор
агі тыбцäнај. Хутелды
wáчöлды -
нýнан: éкунтн хаwáwыт?
Хутéлwі áчін!
Хóмомнін бýча тор агі

ИВ АН СССР
Ф. 49
Оп. 4
№ 4

Із ізолів. р. Темера (сѣверный). Записано отъ тутуса р. jáсігір нуркоче 60 л.

Єгі тыгрhá тунhá óлі
дéhрен — нуѕ'кó еменóн.
Єгі тыгрhá хот єчä тыгhдере
тыніjба долболтонó хóмат тыгh-
де.
Кеmé бінóн еwенкíду турáн.
Кówшічан тун турóтчäрен:
Кок! кок! кок! тунhäк!
тунhäк!

Єдыінду, тыгhдеду
еwкі таháр нäкечáн — хурýwкі
хýнтала. Хéкуду таháwкі —
цäпкала емówкі. Хéку
óцан нäкечáн цäпкала емówкі

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп.
№ 4

Бíгін еду хулáн —
цýр аháл бíчан. Нáку

338

„Láцäре амбардуláwыр цäп-
телерwер тоlhогідýтын.
Ylák хуlán „муурéн". Kéla.
Чу ahal lyhý hенäцäwкі. Ху-
lán тylilдýтын ýкча да агі-
чацäне. Біра оча.
Ahál ханнýктача: ні гäрбін?
Нуhán hýнен: Марáлка!
Kehыle – нàн біра óдан
– Хуlán, ні гäрбін?
– Dylilha!
Тадýк нàн біра óдан.
– Ні гäрбін?
Хуláнма hýнан: Кумкóлдо!
Kéhыle, – Хуlán, ýкal, hуна,
тоlhокідук!
Хуlán хукітан ela óча ірýма.
Чоромíча таlilwатын.
– Kehыle, хуlамáты was-
тilде. Хуlán мówа
тýктырен, тукsáна ahal-
дук. Kéla – тоhóш іla
ра мówа ahál.
– тоhojö ýкшäдымат
хуlакel тоhojö!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 89
Оп. 4
№ 7

хуlакіwа тоhо́ хуlа́рен,
тадук у́кшадынма.
Таду́к нан хуlан хуру́рен
хуlа́н іргіду́wі хутекеча́нма
ікшäктецäwкі – цäптыlаlін.
hузко́lwа бакора́н, кете́wе
hузко́l бакаран. Хуlа́н
ер е́гітыт.
– ідук бакача́ш? – hуз-
коl hу́не.
– іргін му́ду е́jірекіw –
цäптыlе о́hнаран, му́ду
е́jіракын!
hузко́ му́ду е́jіте іргін –
інінкакун бічан. hузко́l
іргістын тадý бу́lдыlріwlе
тадý hузко́l та́нчäмат –
аlбора, аlбора – кеhыlе,
hузко́ етырhарен іргі-
стын. ітымна. Хуlа́н
уlе́кінан – hузко́l іргін
а́чін о́уа.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

16 іюля р. Темери. Записано отъ туз. Чіпіча р. Нурнугір 39 л.

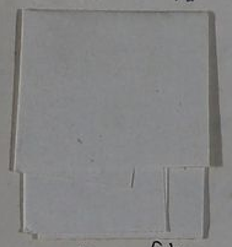

Етыркóн етыркан
цурбічан – сдынан агінан –
хутевчіл óчал. Wéчнаjкáкур
етыркóр. Хутéтын бáлды-
ран бajé. Кеhыле –
– сдыwі, hýнан, хутеты теты-
hojäн бакакал!
Купéцтоjа hывнáрен – теты
hojäн шáлкоlwа hадáн алі-
нін.

Еwенкіл hýнынnере цу-
hані дусунін ілjін тырhані
Хуча hýнан анhані дусунін
hетрówа.

Омукóн бajé біhін
jакó. Бajе hýнеwкі:
нäмhакáткел!
Бojе емеріклан, емеріклан

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Публикаций
Ф. 49
Оп.
№ 4

Темери. Записано от тум. Ипіча р. Бурбугір 39 л.

стыркан

нан агінан-

Wéчнаjкáкур

éтын бáлды-

ран баjе. Кеhыле -

- сдыwі, hýнан, хутеты теты-

hаjäн бакакал!

Купéцтоjа hывнáрен - теты

hаjäн шáлкоlwа hадáн алі-

нін.

Еwенкіе hýнынnере цу-

hані дулунін іеjін тырhані

Куча hýнан анhані дулунін

hетрówа.

Омукóн баjé бінін

jакó. Баjе hýнеwкі:

нäмhакáткел!

Баjе емеріклан, емеріклан

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

– нимhакаткел! – hу́нешкі
Гдоjе смечо́ умно́, бо́j боjе́.
і́ңічілдан.
– Гдеjан, hу́рен, – еду́ а́шкел!
– hу́нан.
Ма́нін а́гінан ху́лдадуші
о́дан.
hу́нан: міні ме́рлш – бо́j
шану́нмі нішhакачішканы-
hнем!
Гä hу́нан: а́чін німhака́не
біhім!
hу́нан: еке́л а́кшара! ні-
мhака́ткел поха́луjета!
Міні етыш, hунан, – боjе́ше
німhака́чішканышкі бігім!
Аjа́шум німhака́не! – hу́нан.
Гä hу́нцäрен: хі луhу́ німhа
каткел hуне! Ка́jтмі
бігінун?
Ме́шутмагілчан, лагімагілда,
кугілда, тадук аjіралдычал-
цукте хуручо́л гіркінел.
Ту́hпеке́цäрел цушер ка́jде-
Амуко́н цуhаніша гірпура

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

342

тўлнекене тулені бўруго-
хілелене. Тетылер ачір,
цуланідутын тетылатын.
Дерéнаwа бакачáл. Нäмóр-
дыw ханнўкшарин: хіндў
білет білін?
– ачін! – лунан
– Міндў нан ачін! – лу-
нан
лўнан: мучўwлат! Мітпа
цаwáцара!
Мучўра. Доцотомўлда.
Мерwéў абдўнын бакорá
Гä нäмордык боjе мер-
wéў óдан. Гä еціла
мерwéў óда – цўмалу
Гä лўнан: он нäкерен
мерwéў óмчаш?
– Еціла білім мерwéў
óда!
– Re, лунан, манáwа
чіwкал!
Чіwрен да мерwéў óдан.
Цур мерwéў елыле біцäл-
нере. Качутóр ілда –

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. 2
№ 4

Бојéв турáртын івда.

Нýна: мерwéў абдýнын — бýлтанат!

Нýріра: бýлтанат!

Хіпкыре уркеwáн — Ýлылід хацáрынды ічäре. Мерwéў біцäрен. Тыкін комóтпар гідаварен, овдондуеін кáцтыраін мерwéдна. Мерwéў хомнóвдан.

Чýдуwі áгіча тоскінтувдан. агін ічäнкон херыwýтан — ер бојe пјáвча. Цáвелдукін цáwачав — нýнцäнев: он пјáвунды у енды ну? Тенекев!

Тáйчи. Колболіран — мáнін цун, хутéвін, агін цаwýчацара. Німóрын ічäгінан німáрын ацäрен. Німáрынын нýнан: тыніјwа міні нучош — німнакáткев! — Тawар, нýнен, міні німнакан!

Нýнен: едý хутéw да

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп. 4
№

хутéн ельн німпакáчіwкани.

16 інвл р. Темера. Записано от тун. Lahýpa, р. Кембагір 37 л.

Етыркóн біча — бојéвwа wáрен. Омукóн бојéwа цýwа бакарáн. Ай ўрен ер цучі бојé. Едыwан ханпўктаран — пýнен: біцäрен?

Пýнен: бушäцäрен, арамá інцäрен — пýнен: мáнын да бýцäпын!

Івтеным. Тала амýтпа бакарáн, хіндачівдан.

Тýпнекерен бојé мерéн — ічäтекын: рýпчу хáкшін Парыи пунен: бојéwа wакáным гіркуцáпчінан!

Ер бојé мучýгінан — бі нупанман wакты, пýнем!

Дýмајвден — Мучýкан — Мурýка éпынан. Гä ічäтен. Хігіндуwі хýпмі

ИВ АН СССР
49
4

345

нóрен, ylyкта херґін тыґічілдан. Ґä тóнорон. Хіґіндуwі тенéтчäрен, ічäтекен. Едýк тенéтчäрен, пáктыранын. Хелемé надáн. Кернéнма wáрен. Омóлгін аґіwан хуláрен. Нäннäні óдан – ібцäріwі бакарáн. Ібцäріwе wáдаwі нäкéнне рен да ңáлетен. Wáдаwі нäкéннерен да хутéдукін ңáлетен. Ґіркіл áґічал. Нулуwýнду нулýчаwкіл. Ґä Котówі цаwýчамненал Нýлгіда нÿлгіwкі харекакі-амарну óцан да нуhаиман wáцäн. Долборокын хаҥÿ ктамáчіwкіл – аґінан! – нýнел. Ечä áцäре-тенéтчäрен. Ґä нан хан-нÿктацан – нан тенéтчäрен. Нÿлгіре – урінере Цукчал норолó бігін Ahál уhачýгіне – цукчал бajé нулýчалда.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 69
Оп.
№ 4
73.

346

Нýнан гä: ёда норолó уцí-
нды?
Хурýцäн – нунан. Гä хурý-
рен. Хелелí смáнын – хелéн-
ман надáн – Дыкéнен наká-
нен. Емéцäрен хäрацíлwі
унáцана. Нулуwýн данаláн.
Емерéн – ічäтен – гіркін
áчін. Хäрацíлwі бурíран.
Пáктыраныи тыкін, хоjä-
кокынман.
Омолгін адылíтчаран. Орí-
ран омолгíwан – нунен:
амíнмі белéмнеркеш! Боj-
éwе wáрідун!
Нýнен: екéл wáре! Цáлет
мі белéнкіw! – нунан.
Етыркон улнучáча мінду
улнýчачоw – кірнелéj jакó.
Еwéун гäрбін німда.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

Омýтна гäрбíчäннере
оштáк темпекéл. Тар

еҷӓw хáре ошт̄áк тук
бірке́? Бајéл гӓрбіhеwкеl
ошт̄áкыт. Тар амýт
Мурýкта дачікáн.

17 іюля. р. Бурлукві (кр. н. тутуски). Записано отъ тук
Дохурhá, р хутокагір 65 л.

Купéц емерéн
міндý - hýнен: кіны́вды
турóтчӓwкыl: хі éкун да
хаwáwан éтечін хаwáвцӓмі.
Нуháнман омукінма вýчаl
аjáwре, ӈӱhél аjáwуӈкыl,
попыl аjáwуӈкыl. Хаwájа
хаwáвдакін ӈан каӈацаhá-
тын.

Купéцман турáнман еhнé
тýгjа тецáра. Бајé гӓр-
біwан еҷӓ ханӈӱктāра.
Старшинá hýнан: муӈáкта
дóвчӓткаl!
hýнем: рýнчу турóнма
дóвдычаw. Тар турóнма
хеlім!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 89
Оп. 4
№ 80.

348

Нýнан: антіwа довдычаш!
Нýнем: ер турóнма бічаш
бінóн Капітóні?
Тадýк смéгінем. Тор хапý
кшача турóнма ѕторшіна.
Нýнен: ечäw харе ер ту-
рóнма! Ечäw тук турóт-
чäре!
Тýнпекенé бакóнон ер
Капітóн. Бакóнан, ку-
пец ханпýктавдан – тулíва
ýчаваw – іреке мíне ечäw
турóтчäре. Тунніке,
Нýнан, хадáwуе стыркóн
бігін – Нунен: тецä!
Турóн бі дóвдычаw éныле!
Тáлі бі ханпýктавім, Нý-
нем: éкома бaje турó-
ныи?
Нýнен: кнájewі ер турó-
ныи!
Купéц Нýнан: кіпівды.
Ер стыркóн Нýнан: кнаż
ер турóн.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп.
№ 4

349

17 іюля р. Бурнухві. Записано отъ туп. Хаво́м, р. Кемукагір 48 л.

Урéн ушурыгі.

Хýнкту тенá Мовуңá ушу́рыгі.

Мовуңá нунеwкі: хурушно́т Урéндуга!

Ҷаліи бáwкіл. Хома ушу́рыгі Урéн. Етáй тераре.

– Кáйкі хурушнот, хурушнот! нýнеwкі.

Хурýре. Хамáнмер хурýwре (éкшäре)

– Нäмнáнмекавду!

Хамáн нýнан: тынемі тыр нанíду гäн доҷäҷан мо дунáдун – тарá нарпакал!

Урáҷäнде: Урéна етанде wаре. Wáҷäнде: Урéнма wáҷäнде!

Хуруҷáл. Гäнwа íҷäрен мóду, дунóду – нáрпарен-wáрен.

нýнан: мéwанма ҷäwкал

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

350

гähwa!

Хурýре ehыle - iзшта́ -
Бiра́wa баргiгiнi цун.
Тамнака́кун долбонi цуhанi.
А́ларо берiвцäwер iјehнel-
hунан: тарiвwа бејӱр!
Тыма́тна Уре́н те́hерен -
hу́нен: бејӱр hоро́вцоро -
цäwканым уца́цаҕаw!
Хаwа́мные мо́вiвдан. Ту́h-
нiекене боје́в дыке́нчäре
ду́наду. Дыкенчäрен - ечä
хорен. Ца́wара нуhа́нман-
ханӱ́ктавда: Уре́нмi хiв
бакав! - hуне. Ета́нде
хiвбере хiне wа́цäп!
Хiвборан - hу́нан: hу́hдаҕы
ihаду теhетчäрен. Ча́бцан
бу́рактын ха́ктат аliwкi!
Ҕа́ве ета́н уваптá!
Тына хаwа́мнеwан.
Нӱ́рмара - даhака́ндува
Тар hарпаран Лӧ́туҕа
хо́ҕытын - ура́рен - бiра́wa
лiкчанен. Ла́wа́ду хав-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф 69
Оп.
№ 4

357

hundykti mahawren. Чáкча
kalin hápnaran. Mar éhule
ewkie nawkána ajáhywki –
hýnen, manen hýnan: ту-
pikélgy! Ehule! Ala-
hýkma hyne wadáhyn kyhero
bíгім! hynan: éga eri
meyéwpaчaш цaвiм!
wánge? hynen.
Пyртawi цawaran нäдaнчawi
íldan чaлбáвымнiн. Ma-
дýк hýnan: éhawi da likwa!
mali éhule wákelgy! –
hýnan.
Éhawi gálgen da máli
wáren.
Хyтéн хyлyкyкóн хyркaкáн
Eнiнiн kaлaнцiwi дáзштaн
Eнiнма хyрýwре. Урéн
aмiнiн дaгi цyн. Mar
aмiндyлiн хyрýре eтыр-
kokóкyн.
hýnen: eткaчáнма бejýнма
wáren, yмáне eтý!
hýnan: iлáн aнhaнi óдaн

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

352

цаlahamчáн. Надáнду ҷýwe
іргічин, тадý спýрка, счä
аlара!
Тар стыркóнма счäl wáре.
Хурýре. Мólwа ilкáнцäнеl.
Етыркóн хуручó омоlгі ҷýlан.
Тар éhыlе ҷýwe іpýктаран –
каláнма lанíгінан – куҷакáн
біцäрен. Інцäрен куҷакáн –
іргічіlден ерó. Хаhункекáн
óдан – берыгі óдан, lукíчі,
хеlакílwі wáнкі. Тадýк ыlкó
хеhды óдан – бejýрwа wáнкі
óдан. Ер ilкáн ічäрен.
Ерó амакáдук ханпýктаwкі:
– амíчі бічаw? – hýна
– Амíнды бучáн! – hýнеwкі
Енíчі бічаw, hуне, – бучан! –
hýнеwкі амакáн
hýнеwкі: éкун ilкáнман ічäh-
нем? hýнен: амініш бінóн?
Он ílаwуду кетé уцá біhнерен?
Гäду тыphані нан ічäнáwкі,
іректунáwкі. Нàн ханпýктеwкі:
éкун ilкáн бігін?

АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп. —
№ 4

353

Норовó уцáлнам! – Нунечкі
Калалá ханнӱ́ктаракын –
Ульучáнын: Мовуцá wáча! –
Нунен.
– Хурýкша! – Нýнен
Нýнан: скéл хурýре! Буцéнце!
Ульýрычі бојé!
Хурудáwі хóма.
– Ке, хурýкел! – Нунен.
Іні́wунеw бултáкел, тадýк
хурýкал!
Гултáрен бејӱ́рwе – Хурýрен.
Ілканмуцáна. Норó хóма,
хóма дундалетын.
Тýлнікецӓн бојéwе бакорáн.
Хакды бојe, тawін.
– Ке, Нýнан, тawітkал!
Нӱ́рілан тawітан, бéрјан óран,
хéлдыјан óран. Нулныреи –
Нýнен: торлачін дундаду
біцӓцóтын!
Хурýрен éлыле, ішштан.
Цýрwатын ічӓрен – бéрілwі
Нӱ́рілwі смáнын, хéлдыwі
смáнын. Ман бéрбі, ву-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 89
Оп.
№ 4

3 54

кіwа ма́ны, хоѕокто́wі ху-
ру́wрен. Хаҥдыду́тын ҷу́ду
і́ран. Далба́ду на́рен бе́рі́wі,
ѕукі́wі. Ҷу́ду аґі́ біҷӓрен,
хуна́т біҷӓрен – бе́ѕе́ҥы́л-
тын а́ґір. Ѕлі́ре. Гѕаѕе-
ҥылтын емере́ – і́рен. Дал-
ба́дун бе́ркон біҷӓрен руп-
чука́н. Ҷу́ду і́рекін – баѕекан
хуркока́н біҷӓрен – еры́ ул-
така́н, ху́нын ру́пчу.
Ханпу́ктаѕдан.
Ну́нан: аҷа́ҷакан бі́гім!
– Хі́не – ѕлі́кеѕду!
Ѕлі́ре. Ѕлуча́ѕден.
Ну́нан: Ѕре́н ґӓрбін баѕе́
ѕлу́рычі бі́чан. Нене бі
wачаw! – Ну́нан. Хо́ма
бі́ча́н, Нунан, аѕа баѕе!
Арама́ wа́чаw! – Нунан.
Хама́нма нӓмнанмука́нма –
wачаw!
Тор хуркоко́н Ну́нан:
хама́нҷіwер wа́чаѕ бі́гіш!
Ма́нды емчӓш ета́ wо́ры!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. 1
№ 4

385

Мо́луңа пуртатпі гідаларен-
дýндаwа теле́тчапан. Хурýрен
Ҷа́lwі те́пкерен –
Бајéду еме́пчаl бігін! – hýнан.
Тар бéрілбер, нӱ́рілбар ҷа́wара
Торіҷітын хуруча́. А́чін.
Ічӓт – емеҷӓрен.
Hанáтмачілчаl – Мо́луңа
бајеҷы́лін бýwкіl. Нуhартын
hарпа́wкыl омуко́нда ewкіl
нawка́не. Мо́луңа омукін
хуlаптáн. Hанатма́чілчаl.
Мо́луңа хе́lды бурýwкіl, угі-
ка́нма уlдыlwар. Мо́луңа
ҷа́lечілдан
– Стеhа́ш! – hýнан Мо́луңа.
Гбе́рбін но́дарен дундаду.
– Ї́нҷӓріт ема́кеl! hýнан.
Хуна́шпа хурýwкеl!
Та́lі уlhуча́мате – hýнан:
Уре́н хуте́н бігім! – hýнан.
– Тук бігікін, hýнан, сінмі
хурýwкеl!
Аlта́тан. Хурýрен, нӱ́lгі
хінен. Hорото́ хо́ктолітын

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 89
Оп. 2
№ 4

356

хугуго Мо́луҥа. Хі́ӈкітан
бајелы́тын а́чін, бејӱ́лыго.
Чу́ду і́рен – ну́нан: уркéіwе
абду́лілбар у́мнекелду!
Тады, ну́нан, дыкéнҷäм! –
ну́нан.
Емерекы́н – уркéwе аҥада́-
wыт. Ҷäӈтыleji ҷäwу́лҷä-
кін. Ҥа́рілдан аҷатка́тен
Ҷäwу́лҷäн. Аҷа́ре – háрпа-
ран – Ада́ларан – ура́ран
ну́нан: будéнде éлыле!
бéрбі ладáн, ӈӱ́рбі ладáн
тукша́нен. Аларан – бо-
конóн – ларпаран –
будéн.

18 ізолл. р. Бурлукві. Записано отъ тун. р. Хірогір
Ҥа́венго 50 л.

Ха́wубҷара сwéнкі.
Ума́лі угікýн бічóн.
Ума́ліӈтел хелдыhéл бі-
ча́тын бајел – ені хулукýр.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп.
№ 4

357

Хулімер міндук хулімелел.

Нан хулімелел еніндуклер хулі
мелел. Міні цаліw: лўчада
хулукўр. Ўтáлі лўча хелдыцéл
бічáтын — ені хулíwелел. Ўтá-
ліптыл ewкіл хакданá бічá-
тын — ені халдáдыл.

Ўтáлі ewенкіду Кілтејскојду
hурwактá áчір бічáтын. Ады
кан hурwактáчіл бічáтын —
ені hуркактáчіл.

Ўдыгірду учікун бічін hурhактачі
Хірагірду бічін кетéтмар
Хукачарду hурhактá бічін
Камбагірду hурhактá бічін
Ўáлігірду нан бічін hурwактá
Хутўкагірду бічін hурwактáчі
Бајс бічóн.

Ојáhырду інмактал бінел нў-
рікта чалкáwкіл

Нéпеке бічін ewенкíлду:

Андрејду Ўдыгірду деренду
Колнóмо. Нікоlájдон хірагір
бічін нéпеке хóлбомо. Ні-
кáндраду хірагір бічін нéпеке

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. 1
№ 4

358

хо́сбома харе́муктан.

Гаје́ду омуко́н
ептыван ха́рекде. Хеwекі
о́ран е́птыладук агі́wа.

Ута́ла јӧлдогі́рду
ӈарбаты бі́чан — цур баје
ами́нан біча́тын. Цу́нмі
бі́пнерен. Хірагі́рдук біча́н,
агі удыгі́рду бі́чан. Хуту-
кагі́рду баје, агі хірагі́рду
цу́нмін бі́чан. І́ван а́чін.
Гӓ інцӓ́рен, гӓ буде́т цу́н-
мі̣л. Ха́втын цу́кте
і́ныwкыл.
Гі хамі ма́мі оро́ндук
і́ван ха́ӈачан. Тор і́ваны
буча́тын — ечӓ і́на.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

359

Імана́.

Оро́н уру́ктыран ӈали́-
норова́ а́дан. Іча́нем:
дыгі́н хаlhан.
Ӈу́нем: аморгі́н ӈӧгі́н біно́н!
Ӈу́нем: еwу́нкі цурwа хаlhа́н
ана́м! Дыгли чашкі еhыlе!
Дыlwан hаlа́кте - бака́м,
тончӓм - моцӓнчу. Ду́нын
Оро́н буцӓҥо́ а́дан.
Ӈу́нем: wа́кеlду!
Хі́hре
- Ке, hунам, хукі́тawан хо́ца
wан е́рукташа!
Е́рукшам: цур цыlігі.
Цуlедун дыгі́н хаlhа́н,
амордун цу́ре. Чаlка бі-
ча́тын. Мукота́l а́чір,
хаку́l. Іргікартын бігі́р
хуlукуку́р цур. Ко́кчан
бігі́н Уру́мер херhун, іка́-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

360

нен.

Хірý хóма бунуды тарá
актаwкáнен.
Іскічáнма нáмі – áктарай
гäрбін. Тадýк ечä бал-
дыра іманá.

18 іюля р. Гурнýка Записано отъ тун. Дóлбанча,
р. Öлдагір 36 л.

Тыгін

(ульур)

Омукóн стыркон, і ван
хутéлін, – балі хамáн.
– Толкічім! нýнен. Хурунhóт!
– нунен.
Омалгін бáwкі хендыгін –
– Он інцäн?
нýнен: хурýмі! Міне дóлды-
калду! Хурунhóт!
– нунен: мýја áчін јáне –
еја цäмнелінцäй?
Хатá нýнен: хурунhóт!
Хурýре.
Чур цар јáріктa кóлstaja

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп. 4
№ 4

361

éкшäкelду! - hунан - ірукáлду!
hунен - долбá ӣӱлгіhнеhот!
Чýкачі дýндалі hенéhнекелду!
хурýре. Чукачіеі hенéwкіл -
hулуҷáліwкіл. Хілекшä хорíwкі
кóлзтаду, тарíт калáнду
хірбіwкіл му, тар улáм-
тӣwкіл. Тýhнекéҷäн jáhме
дawара, дýндеwе бакарá -
Бірá, аjакáкун бірá. Бýл-
тача. Дулучін омолгін кójды
бejӱ́зшäнан - ілáн аҷаніwе
кójде. Бojéwе бакаран -
коhнáкуwа ҷäбҷäріwа, дылji
áчін. Ер бoje ҷáлічіwкі.
Дылjачін áчінан - хукшілда
чучýнма - тýртатпі урáрен,
хурýрен. Тейкерен іре. Па-
нáтпі ҷӱі бакарáн
- Тук бакáм, hунен, улhу-
чанен, тарhачін бoje!
Тawар бojел ілáн бікáнын-
кетекáкун áда: бójда, ко
рówа, мурін кете áдан.
Мартын бojéл хома кете

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

362

óда. Бојіцічаl, сцецічаl.
Укунмі амýтцігіwкыl óда.
Тенемóрычіl ода – Тыгін
гäрбін. Уйкáтук сцецычінітын
тыгін óда. Арама хернемéр
Чаlóја.
Умнú цур бојél гіркýктаlда
цýwа бакарá. Тусіlá lo-
кучіцäрен бер̀јан – пісшál,
надáн хецырічі. Ерó ewкіl
анáре – хаlhаlцiwер, хаlhál
цiwер хóhынаl – ewкіl анáре.
Чýlа íре. Омукон стыркáн
біцäрен.
Ханпýктаlда: éкома бігíнды?
– hуна.
hýнен: ewéнкі бігíм!
– Ады́ бігíнды?
– Омукóн хутеw! – hýнан.
– Íla хуручóн?
hýнан: бејýhыlчон!
– Ёдик емечál тусіlа lo-
кучіцäрен?
hýнен: куцакáцікін! Ёгі
хýнкту! – hýнан.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

363

Мучу́гінан, хурурe. Ушу-
ча́л тыгі́нду.
– Ке, ну́нан, дыгін біне́л
хуру́калду! Дулу́ҥ еҷеҷі́ґі
е́кшӓкелду! Хуру́келду!
Тар етырко́н хуте́дуwі
еҷа́л ҥуча́не.
Тыма́тна те́ҥерен хуте́н
ҥан бејӱ́ҥылден.
Дыгін баје́л емере́. Хата́
іру́ктылди бер̄wа́н. Аҷа́лде
халҥардукпар. Амукон аҷа́р
хені́рдула, ґӓ аҷа́р ҷурдула,
дулін еҷеґі́ґі іла́нма іґі́w-
ран. Мучу́гіна.
Емере́н аҷа́ҷакан. Енінен
ушуча́нен – ну́нен: ҷу́ра
емере́ баје́л! тыні́wа,
еґі тырна́ емере! – ну́нан.
Тawа́р бе́р̄баш суҥу іру́кшаҥна
ра.
Ну́нан: іеі́ емеҥнере?
Ну́нан: еі́!
Хі́лборан. Хуру́рен – ба-
Кора́н. Коро́бовwа та́ҕшара

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 89
Оп. 7
№ 4

364

Хо́ма кете́, хіні́ту кете́.
Ечäл ульчуа́ма́те. Чула́шкітыш
хуру́ре. Чакчакеча́нду те́here.
Мача́lelwер та́ршта. Мача́lel-
wер дара́н - ты́кін па́кты-
ранен. Ча́ндык дыгі́нма
амако́н lукі́т ӱнчäрен. Му-
чу́гінен. Ульчуа́не тыгі́нду
- Ке, hу́нан, Чала́jewа hена́-
кеlду!
Емере́н.
- Ке, hу́нан, коробаlwар дара́н
уjко́ным!
hу́нен: па́кшырукеlду!
Хан бajе́ цу́рwе wа́wкі, хан
іlа́нма, хан дыгі́нма, хан
туйhа́wа, Чаlаj нада́нма.
Іре еhыlе цу́дуwер - муй-
на́кыlда - hуне: аца́ца́l те-
ра́ре да́ром омуко́н!
Мі́тна wа́цähа mо́linhо!
hу́нан: а́lматкат hыlна́кеlду!
Хуна́тті бу́кша, hу́нан, агі-
jан! Хуна́ш еҷеці́чі амі́н
hачі́нмі!

ИНСТИТУТ ВОСТОЧНЫХ ЯЗЫКОВ
ИНСТИТУТ ВОСТОЧНЫХ ЯЗЫКОВ
Ф. 49
Оп. 4
№ 4

365

hывнáре - аlтáкта - еме-
рéн. Теhéкан.
- Тéhекаl! - hýне
Ірhемкáгі тыhеду кумыsпа бýре
цаlым. Ірупкýlдан. Гідалá-
рын Тыгін - адáhаран.
Éкунда ечä гурчігіна. Éhыlе
урупкýнан. Тер éhыlе хóт-
мер аlтáктан
- Екél акшарá! - hунен. Тé-
цä, hунан, аjá баjе бігінды!
Порóнам! hýнан. Аháтме
wутмáте! Ібцäріwа! Ху-
нáтпеw hакаl! - hýнан.
Інем. Олукóн анhаніwе
цálдутен, цур анhаніду цál-
дутын, ілідýтын цálдутен
хатá, дыгідýтын цálдутын,
тунідýтын цálдутен - Ібцä
рі óчаl - аjаl óда.
Éтерен цálдутчäмі. Беjýs-
шäнеl аморгіцін пакшыранн.
Wорн, уlóкінеl wоре.
Тадýк біцähнере éhыlе
Кетéhере. Lуча дólдыран

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 69
Оп.
№ 4

366

смéгіне – кугілде, пáкты
wунáчілде. Тыгін хóтмар
óдан. Лýча дawдáктан.
Лýча нýнан: аjáрaлдыhóш!
Ху бінітпер біцäкалду!
– Аjáрылдыhош! – нýнан гä.
Хwáўбеwа, нýнан, аjарáлдымі.
Тыгінду хурýре. Хwáўбеwа
óран: улдé, мásла.
Гä нýненкі: міндуло хwáўбен-
ден!
Éwанун тáwрен, арагіwа
нäкерен. Гäл арагіwа сгäл
хóре, пjáнылгал. Едý
wáгал лугал, wáгал éhыле.
Цáwора, хáлбатын wóре,
хéркере хáлбатын. Тыгінма
манман wóре. Інцäрім сці-
цал дawдіра. jÉhawан ху-
рýwре, цáлеwан калтáкаwан
Омукон jéhа полпýда.
Ер ацáцакан сгäл wóре
бігíктын, сцецыгі балдыh-
намга сwенкідук, сгäл wорыс
бігíктын. Еwéнкі тенерыс

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 64
Оп.
№ 4

367

тын бірке.
Тыгінма ечäлwáре бігіктын,
Јакоlдук ајá бајé бадынпамчá.

Вітовы. р. Турýка (пр. н. Тутуски) Записано от тун.
Wікыдык, р. Турпогір Чол.

Кóкшä - хуlан бі-
гін. Чýрпу цýтын, орóчіl
хуláн пýнан: хурywнóт бej-
ýзшäнóт!
Áцнты хітéнду. Тепемін
хурýре. Орóрwа бакачál.
Кокшäн пýнен: óнка міні
урерéн? - пýнан
пýнан: орóн урélды мýкасі!
Цýlwа бакачá цýрпу.
пýнан: гäwа цýwа wáкеl!
Гзі гäwа! пунцäнáтын:
амíјајда, едíјајда - тадy
екél óда! Гзі гäwа!
Нýгнірен мáніwан цýwан.
Кóкшäн wáрен. Амíјада
пунеwкіl - wáрен уйкáтна.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп. 2
№ 4

368

Мáни керhéнмі wáрен.

Хувáн тімкеwе hанáтыв.

Кокшäн íчäрен хувáн керhéн

уйкáт інцäре. Кокшäн ты-

кін хáрен: мáні керhéн wáча.

Хаҙóвго Кокшäн. Тар іргін-

дын хóлбамо, мáнын хуву-

кýп óча.

Кокшäн цáлwа бакарáн.

Цýка свекéшкан бувдыцäрен

нӱмкукáнці бýвдырен

– Ке, hунан Кокшäн, –

хáндҙhот!

Хувáн hýнан: ке! нӧракав

хі!

Хендыгінан Кóкшäн дehwеlý-

накан.

– Ке, хі нан! – hýнан –

Мáнцы цýко!

Хувáн кандыгінан. Цýкаhын

мéвдерhерен.

–Ке, hýнан, неlhéш, неlhéш,

неlhекéвмоте! Неlhéш

áјікав!

Кóкшäн áнаран мýткі

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

369

Хуlа́н е́јерен – Му до́ньш
хуруго́ хуlа́н. Пејӱча́рwа
бакора́н. Пејӱчар ени́нтьш
бузшӓ́цӓрен. Нунан хуlан:
бі хама́н бігім! Нӓмпа́-
ньkта о́цӓцаw! – Нунен
Туру́мкаlду! – Нунен. Напна́wа
(цукеwе) lупу́мдак туру́м-
каlду!
Німпа́lдьш.
Ку́птьkаlду, Нунен, пагідаwі!
Па́гіlча. Тьі́пawан цӓwу́lчӓ.
– Енуке́! тьі́пеwе цӓwцӓрен!
– Нунеwкі ени́нтьш.
Хуlа́н хуру́рен туруlі́ – ӱ́рен.
Цу́рwа наку́нанма хуні́lwа
бакора́н. Таlі бігі́н інме́к
цаlы́н.
– Ке, Нунан, еlпе́декеlду!
Тоlбокі́ду те́пецӓм!
Те́перен.
Нунан: ханнӱ́ктанака́lду
цундаје, бірајаје! Бі
хіlба́тгӓм, гӓрбі́wатьм!
Упча́. Ханнӱ́ктачаl:

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. 5
№ 4

370

Хуlан, е́кома ду́нда
гӓрбін?
Ну́нан: ajӓlhó!
Тадук хуруҷо́l.
– Хуlан, hу́ра, е́кома ер
бірӓ́ гӓрбін?
Ну́нен: дуlі́lha!
Нӓн хуру́ре – Ханӱ́ктара:
ер скома бі́раjа гӓрбін?
– Кумка́lhe!
Ӱ́рен. Інме́кӣер і́чӓре –
хаjа́lе ма́нага.
– Wahа́т!
Хуlа́н мо́wа ту́ктычо.
Тоhо́ш мо́wа нӱ́lда.
– Тоhоjӓ́, хуlа́кеl! У́кша
дыма́тыjе!
Тоhо́ хуlа́рен. Хуруҷо хуlа́н.
Етырконма бакаран – hу́нан:
Бі оро́рwаш сте́jекте! Бі
сте́jерекыw бурhу́l о́цӓцатын!
Ете́jlго. Цу́ктаwан оро́рwа
wа́ча, цӓ́wчо, умашы́ча.
Етыркóн емере́н. Цу́к-
таwан оро́рwан wа́ча

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. 2
№ 4

371

хуктывчо. Етыркóн
он бокóнцон, хакды?
Атыркáндуli хурурéн. Етыр-
кóн тéйкерен: хуláнмацá-
wакал! орóрwат wáча!
Атыркан нунцäрен: он нýнцäрен
етыркóн?
нýнен: орóрwат бурнýгiчо –
iмуктер ýjкел iргiдун!
Ýjден атыркáн. Хурýран ху-
лáн. Етыркóн емерéн етер-
кáндуli – iмýкпiт ýjден.
хулáн. хуруч́о. Талá нуѯкówо
бакарáн. iмýкте цäwýlден
гä нýнан: борíкал!
бýрен.
– Алаичý! – нунен нуѯко.
Éдук еро бакачаш?
– Таре, нýнан, цýка буеды-
рiнеден му, тадý, нýнен,
iргiwе ejiчäкал мýду!
Амарнут тарначiн цäптыле
óцäн!
Хуруч́о нуѯкó – мýду ejiчó
Му бýлдычо цуке – iргiн

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 89
Оп. –
№ 4

372

тадý бylдыlдырен.

Хуláн ӈан хуруҷó. Мерwéдӈа бакарáн – Ӈàн мóні гіркі-lагіна.

– Ке, hýнан, амака, нáка ojін, ӈáнмакта áгін! Áшкат, hýнан, едý, ojін!

Хуláн áгінан еli, мерwéд еli-дыhемер. Мерwéд áгіга.

Хуláн аракукáн елá дышкін áча.

– Амакадын! Амакáдын! міне аҷáҷäҷа бігінды!

Мерwéд бýрурен – будéн.

Мóманаwан хурýwрен.

Гаjéwе бакарáн. Мóманáнмі едý нáкчäрен – Ҷäwýlҷäн, – мігінан да ҷäwрен.

Гä hýнан: éwа ҷäwҷäнде хі?

Мігінен да бýрурен хуlукукóнма hунан, ханпýктаран: агі-чі бігінды?

– Чур аhálwы! hунан. Ху-мéчі бігім! – hýнан.

АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп.
№ 4

– Ке, hýнан, хі éдук ба-
качáш ер цäйтывеwе?
– Ечäш хáре цäйтывеwе?
Цäмýвіhнем – кірíwі хóhнем –
цäwýhнем! hýнан: хіні
нäн цäйтыве – хокаl, hýнан,
цäwhóm!
Гзаjе хóhран – будéн.
Овдóкшоwо авдыцäча – тарыh-
ман хурýwран овдóкшанман.
Цýwан íзштан – hýнан:
Ке, ірéлбе, ірéлбе омów-
кеlду! hýнан: амí íкшан
цíhыма.
Áцычівча, áгіча, мокóвчо.
hýчо: гірáмда кýн, кун!
Гä агіw хýкеwа цáwача,
хукедáча хуланма – адаhачá.
гіркі хýкедача агіwа. Нäн
агіwа wáрен. Хуláн вуhý
хурýчó – вуhý, вуhу ху-
рýчо. Чóк хуlан –
хáма уlóк.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 89
Оп. –
№ 4

...ісовъ. р. Турука. Записано отъ туп. Доҥурча, р. Кундогір — 49 л.

...ундогір Камонҥаwа хо-
локі. Екаҷда емеҥнере Кун-
догір.
Турантын омукон — гарбіні-
нітын хункту.
Limпejskajдук ҥаҥнара аҥja-
wар. Limпejskaj ҥан ҥаҥнара
Ілан аҥі еҥі біҥін.
Удыгір Кундагірнун туҷу-
рінан. Омукон Камбагір
туҷурінан.
Дыгін аҥі Limпejskajдук
Кундагірду. Кундагір уй-
каш крехонаj. Јако ту-
ронман тыіде, вучаҷјаа
тыіде.

Гашкон.
(нӓмнакон).
Амінін хакды бајé.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп.
№ 4

р. Турука. Записано от тун. Вонурча,
р. Кундагір — 49 л.

Ка́тонкаwа хо
ме́нере Кун-

ан — гäрбіт-
нітын хýнкту.
Лімпе́jскаjдук ка́нпара аńjа-
wар. Лімпе́jскаj нан ка́нпара
Іван аґі еґі біґін.
Ýдыгір Кундагірнун туцý-
рінан. Омукóн Камбагір
туцýрінан.
Дыгін аґі Лімпе́jскаjдук
Кундагірду. Кундагір уй-
ка́ш крехóнаj. Іакó ту-
рóнман тыйде, вучаціwа
тыйде.

Гашкóн.
(нäмпакáн).
Амінін хакды бajé.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп.
№ 4

– Moskíчім! – пунан Бошко́!
– Усчуча́кел! – пу́нан амінін.
– Етáм усчуча́не!
Гдöj бaje бiгiн дaгi. Ma-
wáр тыlден moskiтнawan-
емерéн. Ханнӱ́ктaлдон:
усчуча́кел!
– Етáм усчуча́не! – пу́нен.
Нан тымáтна емерéн –
ханӱ́ктaрон: усчуча́кел!
пу́нан.
– Етáм усчуча́не! – пу́нан.
Е́гіле амін lawу́ран Бошко́
пу́нен: е́дук емéш пaлáлці
цон – букaл, пунен, на-
мáці дéнгіду!
Емерéн – ханнӱ́ктaлдон –
пу́нен: мінду́ бу́кел ху-
тéwі Бошко́wа!
– Пaкáл! пунан – намáці
бу́кaл дéнгіjа!
– Буцäм! – пу́нан
хуру́wрен – Чу́wі і гіwран-
ханнӱ́ктaма – усчуча́кел!
Moskiні усчуча́кел! – пу́нан.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп.
№ 4

– Етáм увҧучáне! – ҧýнан.

– Увҧучáкел! – ҧýнан

ҧýнан: амíду, енíду сҧнéм увҧучáне – хíне акíду увҧучáнцäцадук? Амíду сҧнéм увҧучáне!

Амбáрду нáрен Бошкóмно, клýчштен. Тымáтна тéҧерен, ічäнáрен: хýкчарҧача, уркé аҧáчäрен – Бошкóн áчін. Чіпкáнчікан тутýктецäчан. Хурýрен амíндуван – áчін Бошкówі амíндýwі.

Корóбаткан сҧнькóн бíчін.

Амíнмі Бошкó ҧучан: корówат сҧнькóн ҧалáвнекел – бýҧнекел! Чýр ҧамáцi дéҧгі!

– Ке, корóбатканман андамáнҧаш!

– ҧакáл! ҧýнан. Чýр ҧамáцi бýкал!

Ҧадáн, – деҧгі бýран, курýwрен. Чýwі ічíwран ҧан амбáрду нáрен, аjамандóт клýчштан. Тымáтна тéҧе-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 69
Оп. 2
№ 4

377

рен — ӣан уркéн хýкчарнача.
Ӣан Бошкóн áчін.
Амíндуван хурýрен. Амíнды
Бошкó емечó — нýнен: éныве
мурынчікан óцам! Нáвал-
декын — бýкел, нýнан, дéй-
гіду, ілáн ӣамáцідý!
Бој бојe емерéн. Ке, нунан,
мурíнчікан андамáннат!
— Накал! — нунан. Бýцäм!
Ілáн ӣамáціја бýкал дéйгіја!
— Бýцäм! — нýнан.
Дейгіја ілан ӣамáці надáн-
хурýнрен. Цуwі ізштан —
бој бојe акóчі. Хóла но
рово бігін. Хурýран акíнду-
ван. Ер мурíнчікáнду ýча-
цана. Хурýрен — хечäн, —
ewкі дерýра éдуда. Норó
хóмакíндуван норово. Акóш-
мі ізштан. Мурóнмі ујден-
мондíвбан хáрана, дыlwан
хернешкі, хавнарwан уwышкі
вóкорон. Акíнду íран.
Хакдыкáкун акынін.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 40
Оп.
№ 4

378

– Он нéкеме смéнце Һорожáⁿ?
Һýнен: Мурінці смем!
– Он мурін ізштан? – Һунен.
– Аjá, Һýнен, мурін! Хечäн!
Акынін ӱрен – мурынін во-
кýчіцäрен муҷíлдукті. ЕрҺе
чін аjá – мурінма кеҺеріцä-
рен. Һадан акінін – Һýнан:
екун, Һýнан, моҺнóн бojé
мурінма кеҺеріран!
Мулакім умнаwкáгінан –
Мулакім ігіwран – Олдóона
хурýрен мýлі. Умнаwкáнцäні
да Һорожáⁿ óдан стыркóн.
Ӱрен тор мурыгі бojе –
мурін áгін. Мулакітла ху-
рýрен, тукшáгінан. Нàн
акынмі тыкýцäрен –
– МоҺнóн кáкун! – Һýнан.
Мéwутыwаw – мурінма ты-
нан. Тукшáгіча мула-
кітлі, – убдýгінан: цäлі
óдан. Һалáктелден цäлі
окáнен. Омукóн нäкечáн
ҷáлечäwкі – АҺáктаҷакал

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 6
Оп. 3
№ 4

lyhý, lyhy. Тýhнікеме
аҕанба кóран. Óҕанду нä-
кечáн алáтынын. Нäкечáн
áрбамдаду адан — Едý ты-
hытчäрен цäлí. Кéhере.
Нäкечáн турáчі óдан — hýнан:
амhóјі аҕáкел!
Аhóјі аҕáрен — амháлін
цбдýгінан.
— Кеhыле, hуна, wам еhыле!
Цäлí муҷýгінан. Цáйкала
óдан — бајé óдан. Хукóіте
ewкі дehдере óдан. Кýрберен
хукы́тен — Корóба óдан, ды
гін хаlháчі. Дýна тыскíwі
хурýран, хемéгінан.
Дундамар даháмара Корó-
wа хукы́тен пеhéрперен-
будéн. Гошкó амíнмі іш-
зтан. Амíнін бај какун
óча. Маніен бајé Гошкó-
цытын óдан — Счä Гошкó
hýнан: тawáр тоскíтнан
еhыле: тук гіркудáwі тоск-
кітчаw! — hýнен. Тýк

ИЗ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 64
Оп. —
№ 4

380

бајда́wыр, тук гірку́цä-
ҫамі! — ушуча́нew е́ны-
ве.

21 ізоля р. тутончо́на (ар. н. тутуски). Записано
от тун. Оланча, р. Удмір 37 л.

Інҫäріwа ҫа́wача
Кокшічанма і́нмакта бајé,
і́зтен інлакта́wан, де́ктенде
вwан хува́рен, хавла́рwан
капу́рлоран — тыі́нен. Дей-
вуен.
Тыма́тна о́дан — хавла́рін
бошкогін а́да, ҫа́вевлевін-
тук бу́зшäно буде́н.
Ко́кшічан дуву́ҫду — сwе́нкі
гірки́ начі́нін. Еду уве ҫä-
wу́wкі, ондо́wа хата́ ҫä-
wу́wкі — хо́мат дуву́ҫду
ҫа́вет сwкі́нун ҫаwа́wра.
Ер зундаду біwко́ —
сwкі хуру́ре норово́.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Языков
Архив
Ф. 69
Оп. —
№ 4

381

Ўтáli Limnejskajgy
хеhдынél бíнкітын орóр. Торіт
дулунhдýl бíнкітын. Ылкá
мáут чäрчä áчін бíнкін.
Єгі хулукýр óда- helýhel.
Чапогірду орóн хеhдыíменel.
Мунíl дáром хулíменel -
аjáтменel тоlhокíду. Ча-
погідыl дáром хеhдынél -
рýтменel, бáн.
Бу jáнбіl орóн бýhачіl.
Чапогірskej херé, jáн áчін.
Бі хулукукýн бігікіw- Пан-
кáгір мáwут áчін бігін
Ўгіwе нóдаҷäрен орон оjäлóн -
орóн íлҷäн. Хáма дулуҷ-
дýн бічáтын. Мунíl нан
дулуҷдýн. Орóн муҷíҷін
мáwутынкітын. Jакól
мурíн ірíҷін мawутын-
каным уныгінкітын ewен-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп. 4
№ 4

382

кілду. Ер мурінма ечä
манды бігін. Орон муҫін
манды.
Ymáli molhokil áгір бічál
Амін hачан мáwутпа чäр-
чäwа Mahhaчáгір. Тадýк
awкáнын мáутпа. Ерó
ewенкіл ічäре – уйкáт
óлда.
Урміје орóр дуҫуҫдýн
біҫäҫітын – ahál мóртын
йўлгіwкіл ҫáwанал. Бојe
бултарынпере бејўнма.
Ечі aháл ewкіл ҫáwора.
Awáмду гіркуран Удыгін-
кур бојé – хукýјічі бін
емерéн. Limnéjskoj ewéнкіл
хукýјічі óчал. Хукýјім гäр-
бінда тор бојewe хокуј.
Надáн ҫар бінóн аҫані-
хукýјwа ічіҫáкытын.
Нанóн áwун áгінҫі óра.
Тадук áwучім óлда.
Awáм бојeлін емéктере
Тамтакáла, тадý áwу-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф.
Оп.
№

383

ɥiwa хукýjwa íчäре, да
áwyɥi óлда.
Кокóлдотын ńан хункту
бічóн ewéнкіл. Ńан Awá-
мskaj баjе кокóлдоwотын
íчäрен, ńан óлда.
Хуńдуwер уlдынел. Ɥур
ewенкíлду бічóн кокóлдотын
Нонáн lілтejskajду хеwерíн
áчір. Хоторóрыктал хéмчу-
ре хоторó.
Олдокóтын омдан хýнкту.
Ɥгí хункту.
Умáлі ńалаhá áчін бічá-
тын. Ɥýтыл хулукýр. Мá-
hыwун áчін бічатын-хéра
hма elo нілáцäре. Мадýк
цýjawер óцара.
Урумкукóнці рубашкетéн-
кітын óнкетын – Ɥгí
цýрwе метыцäwкіл ɥоны́м.
Міні амінін крупчáт
кеwе hадáн – мала,
Сныле, ічäре ewенкíл
Коwорóдакту оhнара, кле-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 20
Оп.
№ 4

баґі́hнере. Хаltын hу́неwкіl:
он камны́н hачін!
Єгі крупча́ткарікта hа́wкіl
о́да кywу́ктен. Рщано́jwе
єhнере́ hада́ – хуlукуко́нма
hа́hнора.
Бojе́l мартын тыптуwкіl,
тыhе́lwын ма́ртын hа́цара,
ма́ртын унку́тчара, аhа́l
теhе́тчіцäре.
Нано́н чу́jwа єчäl хо́ре –
ха́lтын чо́jтыцара – цуlа́-
wыр хуру́цäре – hу́нцäре:
му єlе́ біhнерен. Бojе́
єwкі єjі́wра, аjа́цытнаl нє-
кєwкы́l, – пасібо ма́чіwкіl!?
Хаку́зка а́чір – омукон чо́jwа!
Та́lі чіпка́н кеше́. Міні́
амін hу́ненкін: амукін чаш
кєwан – чіпка́нці да́wкі.
Та́lі ча́шкіl хунктуl,
хуlукукор.
Піwа хwіне́цпа хоhрат ху-
lукуко́нці – амукон чіпка́н
тама́нін. Намі́чан оро́н

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 5
Оп. 4
№ 4

385

цандык тунна́ чіпкан та-
ма́нін.
Омукон Етыркон Lечјáн
ушуча́ньшкін. Умнá ому-
кон анhанé нама́ чіпкáн
óдаw, вучамáгінаw, амінін
андамáнча. Екуна да
еча́лбун hадá. Тýhпекерew
wáдкawa, мáslawa hадáw
Ер упкачітпер чіпкáнілцä-
wер hоркáлбун.

22 ізовя р. Тутончáна. Записано от тун. р. Хрогір,
hортінчі 55 л.

Дерéма-Мерhéн
(нäмhакáн)

Дерéма-Мерhéн омукы́н.
Цун ајáнчу. Озтóлін ајá.
Wанháз орон цýранцарі hачі́нін.
Озтóлін халháньн. Оhóкын
ајá – хунáт ілітчаран
hочінін. Тehéчіwурын
ајáнчу. Цайкала áчін hачін,
пајáрычін hачін кужýктен.
Ýрен тулешкі – hýнен.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 3
Оп. 4
№ 4

mylerigaw anni binón!
Ічäчiлqen: iрáктакóнылiн
нáдаӣчал - бaje хамáлqы-
цoрiн hачiнiн. Мухqекечá-
нiлwi iчäчiнан - hуsкó
монмóлiцiрiн hачiн.
Бiрáцни нáкыwi. Нáкыwан
iчäчiнан: чучýнма нáкын.
Mylehыдaw дýндaлын aja!
Цáка ajá. Ehыle -
hунан: бájт бiнóн! Бójwa
ahýн бiнóн! Корóба, му-
рiн кеme хiнiнчу! Ку-
wýктawa бiчiн ajáнчу!
Бáj! Мóлыл ajáл, цá-
кыwe ajá! Мурыр кеmé,
мачáлыw кеmé! Ahýн
ецецjчi бiнон!
Прóлоран: котóдуwi ду-
hóдун бýрурен - ечä теп-
тыре.
hулуwýнма тоhówa iлоран,
тaду дулýндун хуклáчiнан,
ечä тоhóн цäwре.
- Éhыle, aja бiчiм! - hýнан.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп. 4
№

Ёлыве – мурірбі ічӓмен – антінӓн учакыт бінӓн – нунан: екун омукон мурін нӓдытчу бігін?

– Хе́рын курыча дельвдӓі неке́цӓрін начін. Ојӧлӧн хете́кенен, унран – чінкӓн-чікан начінін. У́ран да ху́рурен. Ху́рурен – дунда бігі. Мундукӓн емере́н.

– Іла ненӓ́цӓнды? – нунан мундукан.

– Е́чун ханпӱ́ктанде? Ілада ненӓ́цӓкше!

Ікте́дачі – ікте́рен – адӓнаран. Мундукӓн хуктывден. Тарко́нду ілдан, нунен: іphеjі ӓчін баjе бігінды! Ункӓндон ӓчін бігінды!

Анӓ́ктавдан – ечӓ баконо́. Мундукӓн уцӓн кеше́ хо́вннінран.

Хуру́рен. Ёлыве бакарӓн

ИВ АН СССР Сектор Восточных Рукописей Ф. 49 Оп. № 4

388

Бајhа́lwa. Чу́рбу і́helwa
кулурді́halwa hадáн, ерýндукні ýјден,
elбсhéгінан. Ер іhер іругіцара,
і́рýран – ewкі і́рýра – Lуhý elбеш-
ка́тма. Мурі́нін арі́ран –
Ewкі смерé. І́lара óмдан
мурі́н – і́láн гіракта áрбаран
– Кеhéм, hýнен мурі́ні, а́lашчäли,
і́рhéјі áчін, hýнан, бајe!
Бајекýн бавгі́чäцäцан. Мурі́н
хуруча́. Емеча́ цáпкаlа.
Хі́hемі і́гінан. Мурі́нмі аhá-
гінан – ewкі бакоhó. Кетé
анhаніwа гіркуран. Чýwі і́зш-
тан. Хуhéн і́чäwрен. Хýкшіl-
дawі hадáн да аháгінан.
Аháцакаl. Арамá, арамá
wáрен – háрнара. hуlуwýніран
хіlачі́lдан. Чäмýlчо. Мéwанман
хі́lачі́lдан. hуlуwýнін барчіцáдун
емечó хупáт – еli ікólчо: Ке,
hýнан, мéwанмідук, хáкенмі-
дук борі́каl!
Хенднhé бајé ewкі і́чäгіне.
hýнан: екун міне áцäна цä-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп.
№ 4

wywkóne моцáјік!
Єli цäбдáі мíгінен.
Ікóвчо: мéwанмідук, хакенмідук
борíкал!
Єwкі борíра.
Н̀ан ікóвчо: мінí уцáду
бýцäцаш!
Хурýрен хунат. Єтерен ічäб-
цäмі - хуручó. Єцéцäwре -
хурýрен.
- Єкун н̀äкéцäчан? - нýнан
Уцáwан haláктерен - уца
áчін - счä бакорá. Цантакí
уцáwан бакорáн - уцá-
гінан, уцацакал, уцаца-
кал, уцáцакал. Тоíкынду
тенéтчäрен агí
- Ємецäнди, нýнан, конно́-
кумці цäwцäкал!
- Бýцäцаш, нýнан, уцáду!
Áчін ода - áчін хунат.
Уцáwан haláктерен, ha-
láктерен - ewкí бакорá.
Арамá бакорáн цäлекí
уцáwан. Уцáгінан. Кетé

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

anhoni yцaрáн ыкá.
Éтерен гіраніцімі - хуклáм
óдан - хуклáмäкел ~~мо~~
даhачáндун. Óлі дóран
дуhóдун. Óлі ікóлдан:
цáнку éптылалwеш ýлмацäм!
Íнцäкатын - арамá інцäрен.
Óлі hýнан: сwкі будé - цäwýл-
цацáwу! Éптылáлwа
цäwýцäháwум, улмацäцá-
wум!
Алмáчілдан тор баjе -
- ajкáл, hýнан, екел цäwре!
hýнан: ajдáкіш бігім улі-
ціцаw! - hýнан. Бejýн
елекі wáрекыw зaлaлijан
цäwцäнды!
Ілáнма хулктокорwа улі-
ран óлі бajéду. Ілдан
баjе. Нанóптудýкпі ajáт-
мер óдан баjе. Хурýрен -
Уцáгінан хунáт уцawáн
Біjáwа дакча - боргідá-
дун агі ічäwрен хунáцігін
ілбеhéгінан. Ікóлчо хунáт:

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 25
Оп.
№ 4

391

хо́мат уhо́кал ер бі́ра́wа!

Уhе́вго. Амашкі но́дача уhо́ ер бajе́wо – хіктерешчо хукла́ кіhеча цаhкадун, іцаwа бакача́, hара́лдыран.

Гäh (те́рна) о́ча – де́hне дак-ча. Бajе́ о́ча – хуру́рен. Хоктокі́тна бакара́н – уцаги-нан. Хоктокі́т гä елі ху-рурен, аҷhу́, гä цäҷы́ҷу хуру́рен. Аҷhу́ду хоктокі́ту делберhе́ локу́чіцаран хулакі іре́кшäцäн, цäҷы́нмуду мерwе́д іре́кшäлцін делберhе́.

Ере́ма – Мерhе́н ду́мajт: ер хулакі́чі делберhе́ хок-токі́т еҷеҷі́чіт а́чін, ере́ мерwе́дті делберhе́ хоктокі́т еҷеҷі́чіл бі́нон?

Цаҷы́нмуwо хоктокі́ту уцаги́ча. Палаhа́wа ба-каран. Мо́wе конкоран – і́чінан омуко́н jе́hачі, ому-ко́н хаlhа́чі, омуко́н ҷа́-лічі – у́рен да бajе́wе ҷа́

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп. 4
№

wapan.

– Ke, edim ekté! – hýnan.

Bojé dýktavo – dyktepen,

dýktepen, emáhan.

hýnan: éla xawál xymewi

xepwin gáwi!

Xypyvó ep bojé – halahawa

bakavá, ɥýwa, hýla.

Aminman bakapán map xynat –

amykón jéhavi, amykón ɥálevi,

amykón xalhávi, amykón iktevi

mykáwyndan iktevi – ypýnen

– Xewekiw itiwpan ɥäbgáw!

mélki mánɥi emepen!

Ypýnan xámat. Epéma –

Mephén mykýlgan – hýnan:

ylápekan? Ewki ipde biɥä-

ɥaw! Nimhepekan ewýnki

áɥam!

Kyrilval – kyriɥäkelgy.

Epéma – Mephén eɥeɥin manáw-

pan – ɥäbɥáɥaɥaw ódan.

hýnan: edíwi wákal! Mini

edimi éɥiɥam! Bi xinɥi

a ri'talɥam!

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПУБЛИЧНАЯ БИБЛИОТЕКА БССР
ИМЕНИ В. И. ЛЕНИНА
Ф. 49
Оп. 4
№ 4
125

тукзáнтыча wáрен едыwі-
будéн. Éнле — едыjмагілдан.
Нýнан: ертыкі нáдоб бігін —
тóлінно мучýцäцаw! — Нýнан.
Ýнлден. Ерéма хурýрен.
Амнýндаwа біраjа бокорáн
дулкакіндун амнýнда дулíндýн
Бýрын ненерен-дакáлін ілáн
дылігі бajé тенéтчäрен.
Нýнен: хі да аjá бejé бігіндн!
Бі да аjá бejé бігім!
Ілан дылігі турóнын — Нýнан:
умнá бакáлдыцадýwер анáт
екшäлдыра! Амарнýт ба-
кáлдыцäцаш!
Хурýрен Мернéн. Цур нÿрі-
сін Ерéма. Амуткáнду
нóна дóчіцäрен. Нÿрмаран-
нáрпаран — денылден. Нÿр-
wан екшäцäне. Нàн хурý-
рен. Нàн нóна дóчіцаран
амуткáнду. Нàн нÿрмáгінан,
нарпаран, нÿрwан екшäцäне,
хурýран. Нÿрjі áчін адан
éнле. Éнле цäмýлден

ИВ АН СССР Сектор Восточных Рукописей Ф. 69 Оп. № 4

Ҹäбдаі albáҷаран hahawá
Тектоwкі амукóн бакарáн-
ӈӱрмаран - іӱӱгінмуран, хурýw-
рен, іӱӱгінан. Дýнда аjáнчу-
какун біҷäрен. Дерема-Мер-
hén іҷäтекын: чýкын еwкі
óлана. Аjá да аjá дунда -
аjа да аjá дунда. Дерéма
тýракын оláнеwкі. Хурýрен
Éнылe бáj - Корóбаw, му-
рін кетé іҷäрен. hýлеwа
бакарáн аjáwа. Тулігіда-
лан смерéн - хулукукýн ху-
наткáн хоҷóҷäрен. Ҹакóн
чілдун - ікóлден - hýнен:
акім арáн інҷäрен! Íкал
аманá! hýнан. - Амі áкі-
да букатьéрwа уміwчан -
ӈӱрба áлбаҷара hочітчамі -
еwкіл hадá! Хіwал háмчаш!
- hýнан.
Íрен - бојé ҷалым -
хунáт буҗшäҷäрен - ӈӱр бі-
ҷäрен кантырáлін, тар
хунáт амíгі.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 89
Оп.
№ 4

127.

395

Ер хуна́ш аміпін ћу́нан:
ер ћӱрба albара́ ћагі́тчамі -
ні ћаца́н ер хуна́тта агі́вацӓн!
Хі́wal ћа́мчаш? - ћу́нан.
ћада́н - lуптӱ́тан - awћараран
- Ке́ћыла, ћу́нан, агі́вакал!
Іла́нтырћан дalбані а́ҫітан -
тулешкі ӱ́рен Ерема - Мерће́н
Омуко́н бајé хаwа́мнынwан
ханнӱ́ктаран - ћу́нан:
Мурын аја́ћпан ну́ћныкел!
Ну́ћныреп. У́ћран Дере́ма -
Мерће́н - мавчӓ́ћерен.
Куҳа́індукті ҫа́лстын аја́дыwе
нућнекі́тті. Тыку́сча Дере́ма
Мерће́н - іда́кавча хаwа́мнеwы
- ру́wчу ну́ћнынды! - ћу́нан
Аја́днћwал хі́вбакал!
Ҫа́лелден да хі́вбаран. У́ћна-
хуру́рен - хуруҷо́. Хуруко́ным
ћу́лаwа бакара́н. Іара́ хоро́-
лдон - урке́wан ћала́ктерен.
Арамака́н хіћу́раћын мыча́-
ћачін бігін, таwа́р урке́н
ћу́ла. Ірен - аҫа́рен -

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 04
Оп. 4
№ 4

хунáт бушäцäрен – арамакáн
інцäрен. Нӱре біцäрен канты-
рáдун. Ікáлден хунáт-нӱлдан:
ері булім! Інчäбілú – ому-
кон бојé хермітынан хермú
цінаw бічáн – інчäбілú!
Уркé нанáн агівачан – тадy
ајáтмер ер хунáт. Надáн
нӱрwáн – áwнараран.
– Амíва хурywнóт! – нӱнан
хунáт.
Ізштá. Бојкáкун. Бӱрен
агíјан. Ҕáлечäwкіл хурýw-
ран агíwі. Хурýре.
Кywýктан хаҕíҕінан, хаҕíҕі-
нан бóјін. Ечäкан смерéн.
Ечäкан ікáлден: Енíнды, амíн-
ды хоҕóвчол! – нýнан. Бојé-
wетын хywýлін хаҕíҕінан!
Етáкел! елеускал! Етáксе!
– нýнан.
Ewкі етáне.
Ечäкан етакел – нýнäwкі
– Енíнда, амíнда хоҕóвчол!
Етáкел!

ГОСУДАРСТВЕННАЯ БИБЛИОТЕКА СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп. 4
№ 4

Етáнен – дувінтын мучу́-
гічал амашкі́.
Гäлі агі́wі ізшт̄ан. Нàн хуру́w-
рен. Е́ныле мáні ду́ндаhлаwі
хуру́рен. Ку́р агі́чі біне́.
Нàн хаwáгінан – кужу́кт̄ен
бајін хуру́лдерен хаңі́ңінан.
Ечäкан емере́н – ікóлден:
сні́нда, алі́нда хоңóвго! –
hу́нан. Бóјітын кужу́кт̄аwан
хоңі́ңінан! Етáкел!
Ewкі етáне.
Ечäкан ікóңäрен: алі́нда,
сні́нда екунці інңäра? Етá-
кел!
Алтáнчакал – алтанчаран:
етáкел!
Етáнен – Мучу́гінл етáны
кін, дувінтын мучу́ра.
Е́ныле хуру́рен бајна, ҷур
мі́чі. hенäңäкел – Мурі́-
нт̄ын, корóбатын стéре
хуру́ңäмі. Упкáт мучу-
дáwыр ңалы́тын. Гäагі́
ікóлден: хі аңі́чі бінóнды! –

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 42
Оп.
№ 4

hýnan.

Аніі óркош – тора́ цӧ́кал!

hýnan.

Тора́ цӧ́нан тор бојé.

Тора́ хітéнтыкі цуhýран.

Нӱвгі́гінен – Хуна́тпа бака-

ран: амукóн ікшечі, амукóн

јéhачі. Бакара́н хігі́нан

– хутéwі гӓрбі́кал!

Бојe хавцачі́вдан, хімýвама.

– Хутéwі херwі́кал! – hу-

нан.

Гӓ агі́ ікóвчо: херwі́нhош!

Цóвема! – hýнан.

Цовемóцӓцаw – хурупча́л

хутewа́н.

Хурýран, нӱвгі́гінен éhыве.

І́зштан дӱ́ндацмі. Урі́нчӓвден,

і́нерен. І́некáныи хурýрен.

Хурекáныи емерéн. Цӓ́wдан

та́wре – Ewкі цӓ́wре Де-

рéма-Мерhен. Ewкі турó-

hыне – бýhамá óдан. Ewкі

цӓ́wре – ewкі турóhына.

Гӓ агі́н ікóвден-hýнен:

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 69
Оп. 2
№ 4

399

Ц̌а̄птывечушку рупчат а́нна-
раw? Тетынéwешку рýпчут
а́нараw? Ewкі туро́нне
бігі́нды! Ewкі ц̌а̄wре бі-
гі́нды! Мýне хелмінäкéнде!
Гä агі хімуваца́раи. Хіму-
ва́ц̌äwкі агін іко́вго:
Тéлкі мýчушкат! Ц̌а́птыв-
ечат а́нечат ewкі ц̌а̄wре!
Ewкі туро́нне! О́н ін-
ц̌а̄п? — нýнаи.
Дерéма-Мерhéн дýмаj-
ц̌а̄реи. Мерhéн іко́вго:
нонóн бі бáj бічáw!
Хуні амтывдукуhым хáт-
мер бічáw! Егі, нýнан,
і́чанам, бajéwе а́чін, ц̌ý-
hавін а́чін! Еле мукды-
кечáр бігін! Тадý дý-
мац̌äм! Екéвду му-
чýра!
Ер бájбет екун етеjец̌äн?
Aháв дувуц̌дýв óда.
Мáнын хурýреи. Бájwаи
хурдwýмнатын-уц̌а́гінаи

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп. 1
№ 4

400

Уцáцакал, уцáцакал. Цáкет
аморті давчá цáкыт. Ер ты
палáктыра мудáнман цáкы.
Ешкі бакорá. Нáрпаран вукіт
нáкеша – тал вукі уцáлін
хурýшрен – болпóлімныш – уцá-
гінан – боконóн. Кугíлдан.
Ілáн дыліші хóрші Мерлéнма
іктерен дýндатті – дýндаду
пáмаран – біцäкал дýндаду
пáмаран. Біцäкал Мерлéн.
Ешкі хашáтаре мéшаныш іп-
цäрін. Óкы анлані бірке́.
Чумкýлцäнерен – ілдан.
Ілмі да болгіптан – нунда-
кáн дýндадук колболіран
ічäчілдан. Нолоló дýнда
чýлама ічäшрен. Аjáшу
дýнда. Хурýран тарjáкла
ішштан. Аjá дýндаша – аjá
хóма дýнда. Чýка ешкі óлана
Екун ічäшрен: хорольцäрі
ночін. Ішштан. Нýлаша
хéркала ночін.
Ечäкáн мулáцäрен – мýлмі

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 69
Оп.
№ 4

401

нодáрен - бајéwа ічäлú.
Чýду іран - букчáрен Ечä-
кóн. Кужéјін ачі хучýгіне
мукотáлін. Ечäкáн ікáлден:
хінíлекóне амналіw! Ун-
кáнду мукóне!
Му ýнкурен ункáнду - хінí
лекóнма уліран. Ечäкáн
óдан јéналіи цäлекí јéнал
начінін. Нýнен: ічäкал ама-
ńá - éкун емерен?!
Ечäкан хічінчалдан уркéдуwі
ікóлден Ечäкан: утáле
емкé біцачіwі - довчачін-
кіw! Улучáматчäрілба!
хукчакý емкéду біцачіwі!
Тарбол бајé еменóн!
Нàн нунен: хунтýгінчо! -
тáрwал бінóн! - нýнан.
Нàн нýнан: хунтугінчо!
Нàн хунктуwе бајéwе чäр-
бíран. Тадук нàн чäрбí-
ран - нàн нунан: хýнкту-
гінчо!
Чóнан елыле - нýнан:

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп.
№ 4

бічан ylhýp: бінкін Дерéма
мерhен! Хо баjе! Ylhý-
рын бінкін! Тар он пéкене
вмéцäн! Цóнал éhыле!
Ке! Тawáр бігін éhыле
Ерéма-Мерhéн! Бігін! —
hýнан.
Іран. Хунáш біцäрен. Аjáт-
мер агі. Тyjýтен — цäпты-
lewe óран háh омýктадыhал
wан. Дерéма цáедywі:
он аjíwдаw тáwрын?
Цäwýlден. Арамá, арамá
цýрwа манорáн.
Хунáш hýнан: тецä, аjá
баjé бігінан!
Цýр мурін херwáн цäwýнан!
Мéwандук, хáкендук борíкал!
hýнцäwкі тар хунат.
Агінан óда. Іláлдawа áнітн.
Агін hýнан: бі хурýктам амíла!
Іláн тырhаніwа гіркýцінаw!
— hýнан. hунан: амбáрду(ла)
сhнекéл гіркура! Ылкá
hýнен: тyлешкі сhнекéл

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 89
Оп. —
№ 4

403

ӱ́ре! Ті ејаwа́рнун ны-
на́кте! - ну́нан. Ту́ліцанды,
нунан - Кортывwа бу́цäм,
ерім ewіцäнискеlну!
Ка́ртыш ewіцäнерен омукін
тыку́вдан. Ко́ртывwі но́-
дурен тоно́ду. Ереперім
хуру́ран. Тыку́вдан - кеуш-
е́даj - ӱ́ре амба́рду. Ты-
ку́вден уркéjі хукчаран -
ӱ́рен амба́рдуla. Амба́рві
і́ран - баjе хевечі херку́
чäцäрен - умуко́н jéнаwі, ому-
кон хаlна́wі, омуко́н цäвечі,
ха́ргі. Аlтачі́вдан херку́чі
баjé-харгі.
- Ху́wкаl! - ну́нан. Ті
хаwа́мнь о́цäцаw! Мунніш
му́ліцäм! - нунан. Мо́jаш
мо́ліцäм! - ну́нан.
Е́леускеl хуwкаl! - ну́нан
Е́куйман сцецы́чі емерекын-
бе́лецäм!
Ху́кча - хуwран - Ма́н-
ман хе́ркерен бела́дуwі

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп. 4
№ 4

Мерħéн агін емéцäчан –
хурýwрен хáргі агíwа. Хоцó-
цон хурýwрен. Уӣакáйтун
нӧдарен агі дýндава.
Агі хурýрен хоцóцоно –
хáргі деħцäне. Накýнмі
дóвдыча хоцóрwон. Абарáн
аħацäмі – мучýран. Накýн-
мі хунáт цýва мучýран
Амбáрwа ічäрен: кутéтын
херкýчіцäрен – хуwран
Дыліи тайýħаран тыјаwýн-
цiwi –
– Íрħеjі áчін бaje бігíнды!
– hýнан. Мініwе хéркенеwаw
хуwáнды – ідуда бакáв! – hýнан.
Ер агін уӣакáйтунма бýран –
хуруча́ Дерéма – Мерħéн. Ты-
нерма хурýрен. Ħеӣäцäне, ħе-
нäцäне, ħеӣäцäне нӱркунан –
хуклáма óдан. Хáлбукаду ху-
клáцäрен – тук біцäрні
ерíкшä бігін – тéħерен –
ічäрен: мурíнін уталіӣтын
емечó.

ИВ АН СССР
Центр Восточных Рукописей
Архив
Ф. 2
Оп. 4
№ 4

137.

405

– Ке, hýna, ýkkal!
Мурынін хурýнчо. Гэojhálwa
бакачál – дehне hенечá хóргі
Мурін турóча óдан – hýнен:
Kalmaká хéйдуліw убдýшкал,
гäliw ýkal!
Убдýгіча – гäli ýрен. Тéрна
óдан-дегі:
– Kehыle, hýнан, хурýwкел дéк-
цäне!
Дейцан. Нономóм агі мурі-
нін дей. Тадý хáргі хурýчó
дегі. Тадýк Дерéма цýwан
ізштан – бакарáн. Агірікшан
біцäрен. Мáнын áчін. Ху-
тéтын емкé – хоргідук хутéн.
Уннакáптунцäгі тáhрен –
– Дáром емéнцы! – hýнан
Ей емéцäн да хінá wáцäн!
Мерhéн hýнан: хі хутéwі
тawáр wáкel! Хóкшäцін
мíна бýlкукал! Емкéдун
бáкel! Емéрекын – бýкел
balhéдун – hýкал: хутеш
хіцдý хотмара óцан ыlко!

ГИБ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп. 1-4

406

Хевемеја уу́чакјан е́дапненды
ачка́на, хевеме́ја мурына-
дегі́бімча! Тук пу́нна бу́даі
бавне́дун. Хуте́н унпу́цін,
унпу́тевцäн!
Емере́н ха́ргі - Хуте́чан бу́-
ран - пу́нан: хуте́ш хінду́
хо́тмар ыска́ а́цан! Е́дапнен-
де о́чкан хевме́ мурі́нан
уу́чакјан - дегі́бімчäв ыско!
-Ке, пу́нан, хуру́кав, хуте́чі!
Уу́чакјачі очка́накев ама-
кава́чі!
Хуру́рен. І́шштан. Уру́нен:
е́кунда баје цäйтивејч еме-
реч!?
Дере́ма - Мерпе́н пу́нан: цäб
да́ныи у́мча - ели́ пу́чан:
амакава́чі уу́чакја́чі хеве-
меје дегіја!
-Хуте́чі цäму́цäм? - пу́нав
О́вдан - о́ран. Хе́вемет
деныкі́т мучу́ран, агі́чі
хуру́чрен. Емерпе́н агі́і
хуру́чрен. Гајпа́в цäй-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 69
Оп.
№ 4

407

кадун óli турóчівчаl.
Етéјемнаlін. Óli турáчів-
чаl. Хóргі дóвдыра - емé-
гінан. Хóргі ýчацара агі
мурíнду. Аháгіча - аhá
гінан. Бојhаl дуlíндун бо
кólдан. Íкálден агі-мурí-
нмі íкарен-hýнен: мáку-
кыlкаl!
Мáкукыlден - бýруча
хóргі Бојкаlдуlíндун.
Тор ehыlе емéгінан,
цýткі хурýран. Hепäцä-
каl, hепäцäкаl - дóвдыра:
агі íкáрен - Едыwі hаlá-
ктыцäрен гä агі. Íчä
рен. Цýlа цýтын цýwі
íшtан. Дерéма - Мерhéн
цýwі íшtан.
Мудáнын éhыlе.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

408

27 іхоль. р. Wiwi. Записано от тун. Нарпаць, р. р. Хутакагір Чол.

Акýнан ічäлдерен амакáн. Норомá бенé ецéл ічäлдере. Емерéн. Гä акынін хакцыкакун, гä етыркокóкун, гä атыркáкáкун. Емерéн акынін – ӱрен – хакдондóлціwер тар. Éнылe нáн турáнцäн турáтчäwкі. Гä етыркон хамáн бігін – ык! ык! – нýнеwкі.

Омукóн етыркóн бігін Каракáн – тоjáн, нӱнé. Чýр амовгівін. Хенцыкын ачічі. Гäн ачі áчін амовнóн. Моцýнма гäрбін. Аjáл бajéл накýнцун-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 29
Оп.
№ 4

р. Wiwi. Записано от тун. Нарпаць, р. Хутакагір Чал.

ічäлдерен ама-
бенé ецéл ічäл-
дере. Емерéн. Гä акынін
хакцыкакун, гä етыркокóкун,
гä атыркáкáкун. Емерéн
акынін – ӱрен – хакдондóл-
цiwер тар. Éныле нáн
турáнцäн турáтчäwкі. Гä
етыркон хамáн бігін – ык!
ык! – нýнеwкі.

Омукóн етыркóн
бігін Каракáн – тоjáн, нӱ-
нé. Чýр амовгісін. Хен-
нцыкын агічі. Гäн агі
áчін амовнін. Моцýнма
гäрбін. Аjáл бajéл накýнзун-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 89
Оп.
№ 4

дуну Муҷу́нма біҷӓнере.
Бај ха́мат. Тукшу комноми́
ічӓѡу́вден – оро́н ме́тады-
нін. Норо́й да хувукун –
начін ічӓѡре. Ічічі́нерен
а́ѡнороран, дана́моран – ту
рачӓ. Ірен – ну́нан: ая́в
баје бічін! – нунан – ну́ны-
вгуш:
– хунді́, ну́нан, хакуска
та́мі ая́!
Наку́ндыѡер баје ме́ѡу –
ӱдаѡі п̈екерен. Корме́ду-
кін та́не – ҷа́ѡара. Ҷа́-
ветмі ҷа́ѡара. Ечӓ ҷа́-
ветен нуна́н наку́ндуѡер.
А́чін а́дан туро́чін.
– Хуруѡно́т! хуруѡно́т!
Хуруѡно́т! акынли, ну́нан
уҷа́він!
Хуру́ре. Тырнані́вдыѡун
хунаціи моча́ві хі́рҷаран.
Тунна́вдав довдыча баје
емеҷӓрі́ѡатын. Ну́нан:
хѡаӱбанке́вду! умірі́је,

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 4
Оп.
№ 4

коро́ба, умі́рija! Ajáldajé
íritan! - hýnan.
Xwáǧba ápa - коро́баjе wá-
pe. Тунhá тырhаніwе
тунháldewa xwáǧbahne.
Бajél емерé, тунhálga бі-
кáным, - Кéлтер héнере.
Máwутlaрен ер хунáт.
Акіндуhу нäрацаран цулеhý
Мо кóкынма мáwутlan.
Бýрітатті хóhран мáwутнан
Хаlцäчá хунáш - херhешкі
бурýран хаlцалí.
Хеhлéн хунáцін хірцаран
мачáліwі. Дóлдыча:
Бajél емецäріwатын на-
дáлдаwі - hýнен: міндýлі
емецäнáре! Міні ylhýlow-
xwáǧbанкелду! Надалдаjа
xwáǧbанкелду! - hýнан.
Бajе емерен - Кéлтер
hенерé. Мáwутlaрен мó-
кóкынман. Нан пуртат
хóhран мáwутнан. Хаlцä-
чá хунат - хергішкі бýрурен.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп.
№ 4

Бе́ла хуна́цін хі́рцаран мача́-
liwi. Ца́пшуlдаwi до́lдыран
бajе́l емецäрі́wатын.
– Ajа́l бajе емецäнаре! Мі-
ні ylhýwaw! Цапкуlдаjа хwаў-
банке́lду! – hýнан.
Умірі́lа мача́lе – Ца́пкун
тырhані хwа́ўбенде.
Емере бajе́l. Нан ке́l-
терhерен hенере́. Ма́wу-
тlарен моцо́ндуlін – Пур-
татні мі́гінен – Ха́lцаран.
Нан херпішкі бу́рурен.
Дыlача хуна́цін хі́рцаран.
Ца́lдыlі до́lдыран бajе́
емецäрі́wатын.
– Ца́lдыі хwаўбенке́lду! –
hýнан. Ajа́l бajе емецä-
на́ре! Мініlа ylhýlaw!
Емере́ – І́ре – тyjýтен.
Ewкі́l ічähыне ер ху-
на́тна. Цäwре да ху-
ру́ре. Нан херhешкі
бу́рурен – ха́lцамі. Те-
hе́тчäрен. І́lан дыlічі

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 43
Оп.
№ 4

баjé уҷаwáн уҷáҷара
hýнан: аjá баjе бiгiм! - hýна
гiркýҷäнды?
iктерен тыjаwýнҷiлi наkýнду-
wер. Дыlwан пеhеhóдаl -
тук дыlбi ҷаwарáн да хурý-
ран. Хуруҷál - хурýре. Мурí-
нҷi уýчанаl уýчакыгil. Дýнда
ҷáпкадун ҷýwан iсштá. Ýре
уýчакílдукпа. Мурíрwа уучá-
кilбар хóhын ужышкí -
Мурiн хурýре уhышкí - hý-
lila бiҷäwкil. Харгi хáрен
емерíwатын - Бкаjе ýнhдан
- емектын! - hунан: Бкаjé
we ýнhдан - hунен: емекéлду!
Kaltakáн хаlháнман мулкý-
ман - Kaltekewáн ҷálewан,
Kaltakawáн jéhawан, чäкóтун.
- Етам iре! - hýнан.
Нан хункту баjéwе ýнhдан.
hýнен: iкелду! Kaltakawáн
хаlháнман капýтан - Kal-
takawáн ҷálewан, Kalta-
kawáн jéhawан.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 65
Оп. —
№ 4

– Етам іре! – ћу́нан.

Ецеці́гі у́нћдан е́ћыле, чу-
чу́нма му́лдечі. Кугі́лда
Наку́ндымер кугі́лдан – ку-
гі́цäке́лду. Да́бдацäца о́лдан.

– Акінмі, ћу́нан, бе́лекел!
гі́дачі гіда́іw гідала́кал! –
ћу́нан.

Акінін ешкі ућы́рде.

– Ке, ћу́нцäрен, амаћа́ гіда-
ла́кал!

Акінін арама́ тук іліwран
тук бурі́ран. Чучу́нмеwа
бajéwан омокіwан мулку́ш.
Ӱрен тыкін куžа́јін іла́н
дылічі – кугі́лде – кугі́-
цäкелду. Бoje улде́н ма-
на́wран. Наку́нмі гі́дawан
ешкі ућы́рда. Гäћ о́дан
ер бoje – дећы́лдан. Іла́н
дыла́чі аћа́гінан. Ту́кшу-
ду ка́мныран, іліду́тын
ту́кшуду. Туро́рын – іко-
рынї́лде: ћӱ́рiцiw, бе́рі-
цiw ћа́рпакал!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. 4
№

414

Бе́рwан ешкі аца́ре.
– Амапа́ hарпакал! – hу́н-
цäрен. Бу́цäца о́ча бігі́м!
– hу́нан.
Акынін халhа́рці аца́тчäрен
– ії́елы́н анhані́we аца́тын.
Халhа́рwі уwышкі на́рен
тор е́hыле е́ркурон. Ха́рі
нітын wа́ре – буде́н. Наку́-
нін емере́н – кужу́ктаwан
бajéhман wа́рен. Цу́wан
ку́ктеwан хукчаран. Акы́нмі
hу́нан: мучу́цікал цула́wыр!
Бі, hу́нен, hала́ктыкше!
бі́но́ре ху́нктул!
Акынін хуру́ран цула́wі
– Інмі еме́цäм! – hу́нан –
hала́ктылдым!
Бакара́н бajéwe hовомо́wо
і́рен. Етырко́н бі́цäрен
бajéме́ – еча́ ха́рі бігі́.
hу́нен: міне́ еке́л wа́ре!
Аjа беjе́ балдыча́ бігі́нды!
Тawар хоhматын wа́нды.
hу́нен: бі ну́hныцäм аги –

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 9
Оп. –
№ 4

ladaш! Тырпані хунатван
хурукав! - Пуна.
Нупнерен - Хурурен - ізштан
Ечäкон мулаҷäрен - мумі
нодарен. Ечäкан тукшаґі-
нан. Хукшäн мукотоwан
ідакаҷана, ідакаҷана,
трін кунтыканман ідакаҷана.
Іран - Пунен: бучав бігіп, ҷа-
лелден!
Кужäјка ҷалелден. Ohокliwі
ӱрен. Іима оканым - іран
ҷуду. Хама ајаnчу пула.
Кужуктен, кужуктен ајаnчу.
Екунда, екунда доз ачін,
бојe ачін. Думајҷаран.
Пунан: бі дарам емсчо! Бојe
ачін - мучуҷäрекыw!
Екун тартыкі качутар
іран
- Алачікша! - Пунан
Ечäкан уҷäрен дереwі -
Тадук ковномі короба
укупмі аwран - Ечä ајаnчу
ода. Zеркаладу ічічіwкі,

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 49
Оп. —
№ 4

426

чаекáцiт окупмiцiн áwран -
арамакáн аjáтмер óдан. Хiне-
мацiт áwран. Дулiн óдан ху-
лаш тетыhелбáнтетен. Кожäjiн
емерéн. Тетыhалiн аjáл те-
тыhéл. Туjӱчiлдан. Улдéмi
урiран. Дýндаду бурiран.
Бојe hýнан: ечä да аjá бенé!
рунчукáкунда!
Smólwi тáwрен - smólin
хурýрен мáнын тáртыкi.
Тукшáна цáwран Ечäкан
Кiрiнцäрен óгiна - Iкор
iлда тулешкi: аjáwа
бојеwе ечäкан такáцаран
Хулдалбаw, берiналбаw, ты-
рýлбаw, хурбаw, рубáшкал
баw тáкачал бiгiш!
Бојé hýнан: екун нäкéцäрен?
- Мунду, hунан, екéл тецáра!
Кужýктен дечi турóчi! Ен-
некéл тецáра! - hýнан.
Турáны дóлчатмi - тенере
Бојe ӱрен. Мурiн уjӱчä -
цäрен нóдынчу аjáнчу.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

-Ерке́ е́кун мурі́нін ујӱ́чӓцӓрен?
- Мініw ӱ́чакіw! - hу́нан.
Хуру́lда. Мурі́нду ӱ́чанаl
хуру́ре. Бој хуwу́lін хаӈі-
гінан озто́l, lо́шком, куу́ктен,
куу́ктен хаӈі́гінан. Ӵуlа́і
хуру́рен е́hыle-іко́рыlде
уhышкі. hаhа́ деhы́кте-
цӓне іка́lды - hу́нцӓрен:
Ечӓ́кан бојбеw, іlа хуру́wунды?
Іlа hепӓ́цӓнде?
Аја бојe бічо́. Ечӓ́кан ма-
ка́нде. Мацук бојe і́рhеjі
а́чін.
Маwа́р е́кун пӓке́цӓрен? -
hунан бојe.
hу́нан: ітытын куwу́ктен
морочӓ, куwу́ктен ікочӓ
деhы? Еhынка́l мецӓ́ра!
Ішшан цу́wі. Акінін агічі,
хуме́чі. Хуме́ј ӱ́рен.
hу́нен: акі агіw смо́wрен!
Хацагіl о́дан.
Корака́н пӱhе hу́нан: і́чӓт-
кеlду! - hунан: аја агі́ білі?

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Архив
Ф. 9
Оп.
№ 4

аjадыкдук у́цӓн. Ру агі біли-
рудыкдук у́цӓн. Ру́дыкдук у́jден.
Іран цу́ду агі – агі́wі херу́н-
чӓлден – ру́нчу і́чӓден о́дан –
акінін аjа́тмер. Акынін агін
у́рен – анті hунан ічӓда́wі –
sawа́z кете. Ywашкі іка́рil-
ден – hу́нцӓн: ечӓ́кон бо́jбеw ху-
wу́lwан хуру́wран! – ylокітне.
– Мурінма тыікеl!
Тыі́нан – мучу́гінан мурін
Бо́jн хацiцiнан мучу́гінан.
Цуду і́ран акінін агін – hу́нен:
хаwа́мнеwа агіwа емеwга бі-
гінды Мурынмаш тыі́нем! –
hу́нан
Кywу́кшан хацiгінан – агіwі
каца́лду. Мурінду уjне ты́-
нен – Мурін wарен.
Ечӓ́кон хокшӓн мо укде́кшан.
Бо́jе хуруго – а hа́гіча. Урмі́jе
цуwар і́sшаl – і́рен – хуна́ш
біцӓрен – умо́рін ічӓмеl –
бандама́wа цӓмнем кywу́к-
тен ічӓ́wywкі – Кohномо́

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

419

ічäрнем — корномá ічäwywki — ajalán бікшáн — тунhá цар хýнтачіwа хáлкаwа цáwача. Бajéwe хajáлін іктewki — Мучýцікал! — hýнан — Емáнды! Ечäкáнці агі тецäкал! — hýнцана. Халкáм іктewki хajáлі — тыкýлдан бajе — хурýwрен — цýwі ігíwран.

Éкунмал мýздыкалыс бігнере? — Lyча hачін! hýча áданды мýздыдáwі? — тоpé hýча.

1 августа. р. Wiwi (ц. Н-тунгуски) Записано от тун. Dinkiwyl, р. Камбагір 65 л.

(нäмhакан)

Кіpан кінгітнун бакáлдыран. Кіpанма нýhéтын дehыс. Jакóлту hýнынпере-тоj-он. Мужäмáчілда кіpан кін-

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Нук-ов
Ф. 69
Оп.
№ 4

420

гітнун. Кіран ікшаран кінгітна-
хурукіwан копóнодал. Дéктен-
деје áгін он хурýцäн?
Бојe емерен - алтáгілдан:
Міне іргíгал! Бі амарнýт
хáцінцаw! Тамáцінцаw амар
нýт!
Бејé іргíгі ylілдан, іргíгілдан.
Ечä емекан - áwнарарон.
Áwнарарон éнше -
- Хурywнóт! - нýнан.
Хурýре. Дéкцäне хурýwрен
бојéwе ојíwі. Бокорá цýwа
Амбáрду дóран ојін.
- Ке, нýнан, цýду ікал, бојеwе!
- нýнан: хунáтна біцäцан - хойнук-
талцäцан, нýнен, нýнцäцан:-
Кінгітна усхумáтеwан хáнде?
- Норó ажані óдан хокорымна-
лан!
- нýнан: усхуáнемгäw да кочі-
канмі бýракіш?
- Оцäцá бýра бігім! - нýнан
Ýрен.
- Кочікáнмі бýран? - нýнан

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. —
№ 4

Кінгіт.

– Єчӓ! Мува́ныи!

– Хурушлӧш! – Лу́нен.

Нан бакара́ цу́ша. Нан Лу́нан:

Ікав!

Атыркан біцӓцан – Лу́нан. Хан-

нӱкшацацан Лунан – Лу́нцӓцан:

Кінгіт хокорымнавін Лоро́ а́уан

хутєш! Ульума́тєјан тєвіл-

нєцӓндє?

Лу́нан: ан ульума́тєјан?

Ульучанымчӓш да мурынмі

бу́ракыш?

– Бу́мча! – Лунан – Бу́цӓм!

Ульуча́кєвнун ульу́ршан – Ӱ́рен

Ханнӱ́ктарон Кінгіт – Лу́нан:

мурінмі бу́цӓцаш?

– Бу́цӓцаш! – Лу́нан

– Ке, іла́т! – Лу́нан.

Урунен. Тар бојє́ше є́нєвє

іргічівден нуланма́н.

Нона́н цурше хунівша бакача́

Гӓ хунат коро́бка дєнгіша

мува́нан. Атыркан є́лыве

мурінмі бу́ран.

ИВ АН СССР
Центр. Восточных Рукописей
Ф. 49
Оп.
№ 4

422

hýnan: hopoli chnekél ɣirhýktapa!
Mop baje ilávwal xypyro. Hàn
ɥýwe (hotómó) bakavá-ípen.
Beje ɥäwgáwi häkéɥän ep
hotomóду біɥäpi.
— Ɥäwýmɥäw da ɥalaɥá біɣíngu!
Byphykán emémeɥäw, hynan, ajáni
xypýɥängu! — hýnan.
Eɥiɥá xyktiwpan, myɥýpan —
ɥáleɥilgan. Ilhyɥánen kinɣímy.
hýnan: éga hopoló henéktuɥäm?
Mop pynɥy — bajelwa bakángu
kete! xoma! — hýnan. Kemeja
ɥäwýmnakal — Chule býphypen,
xómat býphypen.
— Kéhule, xypyɥhóm! — hýnan
xypýpe. Kaɥikánma myláɥɥiw-
kila xynáwla — aɥíjan býpan
— Ehule, xypýkelgy! hýnan —
Mop bajetilgylo!
Baje ɥáletɥäpen.
— Ekel ɥáleme! hýnan. Aɥim
belɥäm! Myríɥgu óriktan
gehne mehýnma. Ep kaɥi-
kán — ep xelekéttmep! hýnan

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Архив
Ф. 69
Оп.
№ 4

а́мýлін - хоботó. Едуда ечкí
манáюра. Мохнóндуwі мулáча-
бучá бігін. Хурунýмчäш! -
хурýлда. Платкáне хурýwкол
тор агі хурýwрен - хурýре
тор ішмá холомóчі бојела.
Íран - урýнен.
- Бурнучі кáкун! нýнен.
Оїка ерпечін бýрнуwе амукін ан
цäwцäм?
Хурунрен хунеігічіл. Емéw-
рен - урýнен хунéнинтын
нýнан: упкáтук бојецыéдукіw
ојá бінкін!
Емеwрен -
- ела цäwдáw улáкелду!
Улаудáwыр пекéлда - бојe
кешекáпун мунýкта - борін-
чаwал, нýнцäwал. Тоwар
бојe нунан тырпонíwа ічä-
нóкта, ічäрекыw улалдá-
wыт. Ўрен. Агін тулілá
біцäwкі - ечкі íра. Ўрен
бојe тоwар -
- ýкал, нунан, мурíндуwер!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных Рукописей
Ф. 89
Оп. -
№ 4

Ýпран. Пваткáнцiwi хiкiгiнен
Камнындаwыр уркéтын. Хурýре
Дундаңмер iзшта. Тарá мурiн-
тын тéцä - óрiктан дéпгi -
Бójдан, хутéчi - Олú хутéjwi
умдáwi
- Óнка iзшан? - пýчан
- iзшäцан! пýнан. Мáчiкjан
áкал, - пýнан, - Тара хóпыкал!
пýнам.
[illegible] апаи [illegible]!
Те путéчi óдан - тук
мáчукiн óдан, хочiнан -
хутéн апáцана хурýрен.
Чаногiрзкоj, Панкогiрзкоj
Бajéл ечi бiчiн пýныпнере
кiнгiм. Бi пýныпнем: ylá-
кытkelду!
Нупоршéн пýныпнере: кучý-
кшан дечi турóнцiн! Бójцiм
турáмчiwкi, iнäктewкi.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп.
№ 4

158

З августа – р. Ембурон. Записано от туп. Пізко, р. Хірогір
33 л.

425

Нонан кназ біцагіwі. Wенчаріjі
ачіндук беjе баlдычаwы. Аміпін
ewкі бýре. Гзатіjшкадук ханнýктан.
– Хіні баjе! – Нýнан
Гä анhані óдан – Мунпáкывда
jакól. Гзі тадý háгічівім.
Цур баjеl багінмара туратáтун.
– Етаре бýна! – Нýна.
Нýнам бі: кетé турóн ецынбігі!
Нýнам: кніhа hаlактыкаlду!
Wенчáрычі біцäн – хуні баjе!?
Wенчáріjі áчін біцäн – міні!
Ерo, Нýнам, нýhéдук ханнýк-
такаlду! Нýhе Нýнцäн: хіні
баjе – ху баjецтéцäш – Міні
Нунцäн – бі беjéцтецäм!
Гä jакól торшінáтын – етем, Ну-
нан, турóтчäны! – анáwум
Гä баjе éлекеш хоlактó кнáгі-
тын, ewенкіwа елекéш ічäцäрен.
Ewенкіwе éду да ewкіl ілічара-
доцотó Нýнewкіl ewéнкіl.
Хуча кунéş бігін – Wілýjдук
емегó.

Ханнýкта, Нуна, тawáр

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 64
Оп.
№ 4

158.

426

Јако Ку́чадук.

Нунем: ханпӱ́ктакав!

Ханпӱ́ктавдан. Ну́нен: енкі тура́нын теца!

Јако́ Ну́нан: едук турашчӓцаw, — Нунан, аморнут!

Бі Ну́нем: бі нӓн тура́шчӓцаw!

Бі, Ну́нам, еду́к хекунмерит тура́шчӓцаw! Еду́ Хілтеј-скојдук ані нӓ́кецӓш, еташ wенчи́ре — хуте́wан на́цам! Енінмі фамієјацін — фамі-ејате́лду ја́лігір.

5-го августа. р. Wiwi. Записано от тунуса Утак, р. Нурнугір 63 л.

Курумын.

Омовгіду нала́нныреw хуна́чӓ-ајаwрын, хуна́м ајаwцӓн — торначіна на́лдынараw. Хавчаwе енне́реw на́лдара нала́лынереw — хунктује бајеје́ уныкнереw, ајá баје уны́к-нереw — ајáт тура́чіwкіл

ИВ АН СССР
Вектор Восточных
Ф. 89
Оп.
№ 4

427

хінманав бајејев тар хурўцäн.
Емéцäн - ханпўктавдап: хунáш
амінін áн пунан? Он пýнан?
óн пýнан? Еннінін нан óн
пýнан? - Омовгі амінін хан-
пўктавдан. Тук пунан, тук
пýна - пýнцäн.
Анін уццара, аніцара: ху-
вакіја, дéпгіја, оронó
- Міні турóнма тецáпын -
Ер баје хурýюрен турóнма,
анінма хурýюрен - озтáвду
нáрен.
Бýцäца баје - падан. Ецä
цá бýра - ечä падá.
Анінма падáн да ер баје
ўрен. Нан ханпўктавдан
омовгі амінін - пýнан: анінма
падáн?
Падáн! - пýнен.
Омовгі амінін пýнан: порóја
тепéткав!
Тепéгівде. Тавá хунáш -
амінін хуюувагівдан, павá
цäре пýндав. Тадýк

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп. 4
№ 4

хунáтпар ханпӱ́ктавда. Енінін,
амінін ханпӱ́ктаран: óн аjá-
wунды амовгіwа? Хурýцäнаш?
— Хурýцäм! — Нýнцäн.
Тáві нада éнше. Беjе амовгі —
хунáт кукі. Кукінмер нáвда.
Éнше намáте турóцäнер —
тадýк тамáнман ханпӱ́ктавда
Ушучáнын — ханпӱ́ктаракын
Нонóн тамáнтын хендыне́ бінкін
ені аjілкýн: іван цар орóр,
іван намáці дéнгі. Кукім
кете́ еме́wужкі.
Нонóнпоро кукім амíндун куру-
міненнере цур тырнані —
тадýк ібцäрін кужýктеwан
хурýцäн дагі білі. Тунýр
хурýцäн тунна́wал бajé, ко
дохój хурýцäн амунду́, хунáт
амíндун хурýцäн.
Хунáт амінін ханпӱ́ктецäн:
óкі тунýрwа? óкі кодохój?
Ушучáнцäн тара: ерба тунýр!
Éрба кодохój!
Тунýр малýду, кодохój

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 4
Оп. 2
№ 4

бе́ду, кукін ені́нду дагі́wі те-
hewко́нцäн. Амінін дагіw туцу́рду
тehewко́нцäн. Тадýк тyjі́чіlде:
хіlама́т, чäз, ylде.
Хýнктyl бajе́l кете́ емецäца́-
тын ічіна́цäн — цäмна́цäl.
Куýктен, куýктен цäбцäца́тын,
куýктетын — е́ja да ста́ре
бohо́lоро бajе́je, агі́ja.
Тадук уп̄ка́ш пасі́бацара-
тура́тчäре: пасі́бо! — hýнцäре.
Хеwекі кутуjа́ бугін! І́нкелду
hорójä! Нан цуláшкі тýк
цäwýмноцун!
І́бцäрі́ldywі хуна́т тама́нман
борі́тліцäцан умýт ороро́
бýцäн
— Хі́нмакаl, hунцäн, ороро
антіаjа́wунде гіlhе́jawу, на-
мі́jawу!
Хан намі́ja, хан гіlhе́ja хі́н-
мацан. Де́йгіwа хата́ ібцä-
рі́ldywі борі́цара. Анаі́l-
цан е́hыlе туйhа кодоhа́j,
туйhа́ туцýр. Агін

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

аһа́еду аӣы́цан. Мо́ныи ту-
ҕурыі́вдуwі. Тулі́ва оро́н
аӣы́цан – ҕу́ду де́ӣгі, чі́ја
а́чін бі́гікін. Еҥыве увҥучама́тте
-ҥу́нҕӓн: Кукы́нма хуру́wҕӓм
тор тырҥаніду!
Те́рувдыра – Гӓ Курумі́наwі
о́ҕора. Еме́гіне – Бојéwе
у́ҥҥда – еме́ҕӓреw ҥуне.
Гӓ ҥу́нҕӓн: і чӓ́ткевду еме-
ҕӓрі́ва! Емере́ ева́ дона́-
мора – ӱ́ре тувешкі́ орча́
мкора. Ҕур хуна́ҕін ӱ́wре
кукі́нма. Туҕу́р туҕу́рwі
ӱ́wрен, тадук кодоwо́ј ко-
доwо́јwі ӱ́wре. Ҕа́ведукін
еҥенéе іwре – кодоwо́ј кодоwо́јwі,
Ҕур хуна́ткор мі́ранҕӓрі́wа еҥе
нéв іwре. Мі́ренҕӓрі угі́дун
Ҕу́р гі́вдн, торі́вwа ҥада́ Ҕу́р
хуна́ткор, гӓ гӓ́wа, гӓ гӓ́wа.
Ере кукі́нтын ункеро́ран еткі́-
вawі, аткі́вawі. Алі́нін ава
ҥу́ран: – ту́мнікекев! – ҥу́нан
і́вора ункеро́рын – Хаӣӓ́тні

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 69
Оп.
№ 4

тéчеҷäн еткін, аткін. Тулíсі
ілара хорошінара ҷуwа еҷä-
ліwер іре.
Кукім бéду тéнерен.
Омовгіw тар агіду емáнмурен,
áгінатын, таду мококáчівда
Тадук тар омовгіw ҷýведу
нонáн емéҷäн. Омовгіw
агідуwікун тенéчівде. Довбо
рóкін агінкун омундý. Хеве-
кéш кетéтмерíт аја бејé
курумíніран. Ру баје абýл
óҷан. Омовгіw гäрбіҷäрен
кынíлwі. Кукім гäрбіҷäрен
еткіw, аткіw. Ҷäwýлде
éнше. Éкунда бајејéл еҷäл
бонолóро, бајéје агíја, éкома
да еҷäл бонолóра. Пасíбара
хатá бајéл – тук турóтчä-
не: хеwекі кутујá бýгін!
бáје бýнын! Ноҷымна
ерíкшäја бýнын! Норóјö
íне бýгін! Бајéл іwкіл
бінóтын, бајéл тук іреме
чäwкіл бінáтын ҷуláшкі!

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Ф. 49
Оп.
№ 4

Хешекідук кутуја́ еја́те.
Туцу́р емере́н кете́тмер. Ко-
дошој емеца́н кете́тмер. Кете́т-
мерша аны́шра. Цур анланіша
біца́н. Ілідýтын ерема́гінан
кукы́н анілáндулáн бојéлдулан,
еткіші. Ћацімáгіна ћáца-
шреп нунца́реп. Тор бојéл
ћан кете́ша аны́ра кукінду
Ајáт бучалду! Нýчан: урý-
нем! Хан бојé абýл! - Нý-
нан.
Ешéнкі мéран ешкіаја́шра
аміпмі ахýна да бýракын.
Е́јашал ајáшу ічáца́н торá
нелáлца́н - торá бýца́н амінін.
Тодук ћан ајáјан ічáца́н, ћан
налáца́н: мінду́ бýкал! - Нýнан
Ћан аны́цора. Еніпын на-
кýпын біца́ман - ћан ћá-
ца́бца́ре хата еніпын ібца́ри.
Ешенкіл хунктудук тело́
ла́лнора. Ујéша тацілнора.
Еніпды ујéшан, амінды ујéшан.
Бојé нýнан агі́ш - агі нýнан едыш.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 69
Оп.
№ 4

Хýнктуl турóнтыш еуыhорiт еwкil тыlде. Чумскаj управ мýктаl. Куркагiр турóнцiтыш турoнтыре Кежемскаj. Куркагiрду гiркумкiтыш Чумскаj – тыкiн хоliр áчаl. Куркагiрду хуноtiwур бýwкil – Куркагiрдук хунáчiтыl háwкil – тущýрiнацаl.

ИВ АН СССР
Сектор Восточных
Рукописей
Ф. 49
Оп. 4
№

ИНСТИТУТ ВОСТОЧНЫХ РУКОПИСЕЙ

167

444

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR